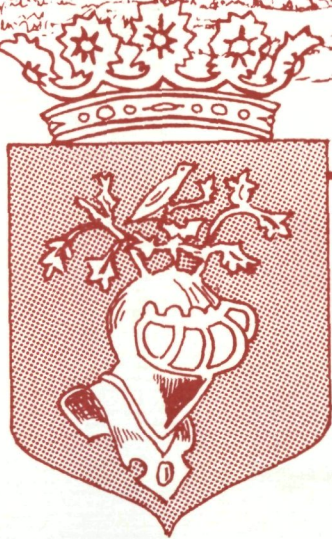

5,-
92/4

Helmonds Heem

Heemkundekring
Helmond
Peelland

**EIGENDOM
HEEMKUNDEKRING
HELMOND-PEELLAND**

**Uitgave van Heemkundekring
Helmond - Peelland**

Opgericht 24 mei 1948

3-Maandelijks tijdschrift

**Secretariaat en
abonnementen:
R. Boudewijns
Harmoniestraat 44
5702 JG Helmond
Tel. 04920-51 623**

**Redactie:
Jeroen v.d. Heijden
Gabriël van Neerven
Sanne Vonk**

**Redactieadres:
Basstraat 48
5702 SH Helmond
Tel. 04920-51 847**

Druk: Erwin Vane

**Kringlidmaatschap
incl. abonnement:
~~f 27,50 per jaar.~~
Abonnement zonder
lidmaatschap:
~~f 20,- per jaar.~~**

**Penningmeester:
M. Wijnhof
Van Deutekomplein 80
5706 TJ Helmond
Postgiro 26 410 99**

HELMONDS HEEM

1992 nummer 4

achttiende jaargang

INHOUD:

Redactioneel	247
Heerlijke grondcijnsen in Peelland J. van der Heijden en A. Vergoossen	249
Protokollensprokkelingen deel 7 S. van Wetten	277
Kwartierstaten van echte Helmonders A. Bodemeijer	283
Nog verkrijgbaar	303
Inhoud jaargang 1992	306

DE REDACTIE is niet aansprakelijk voor de inhoud van geplaatste artikelen. Het redactieadres staat daarom open voor alle reacties. Ook kopij is daar van harte welkom. De redactie behoudt zich wel het recht voor stukken in te korten of aan te passen. Kopij bij voorkeur typen of aanleveren op 5,25 of 3,5 inch floppydisk in WP-, FW- of Ascii-formaat.

ADVERTENTIE TARIEVEN: f75,- voor een hele pagina, f50,- voor een halve pagina. Bij langdurige plaatsing reductie mogelijk. Inlichtingen en opgave bij de redactie, telefoon 51 847.

ALLE AFBEELDINGEN zijn -met vriendelijke toestemming- afkomstig van het Gemeente-archief Helmond, tenzij anders vermeld.

REDACTIONEEL

Vorige maand heeft de belastingdienst de echt allerlaatste aanmaningen van dit jaar verstuurd. Dat sluit aardig aan bij het eerste artikel in dit laatste nummer van 1992. We beginnen namelijk met een artikel over cijnsen, als het ware de voorloper van de onroerend-goedbelasting. Het artikel geeft een overzicht van de heerlijke grondcijnsen en de administratie daarvan door de heren van Helmond.

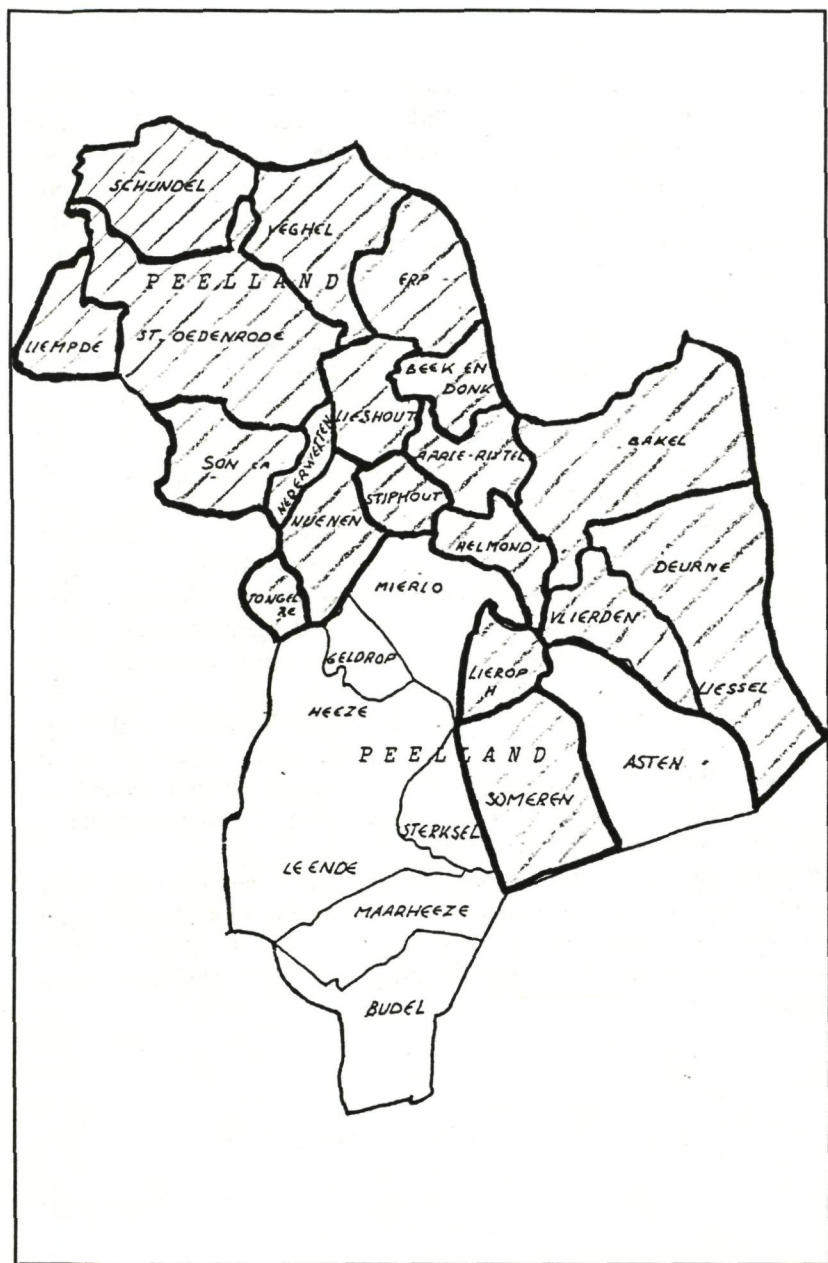
Onze vertrouwde rubriek sprokkelingen gaat over de Tachtigjarige Oorlog en enkele gevolgen daarvan voor Helmond.

De banden tussen vele Helmondse families komen aan bod in een genealogische bijdrage. U krijgt daarin een kwartierstaat gepresenteerd. Zoals u van ons gewend bent completeert een inhoudsopgave van de dit jaar verschenen artikelen deze (dikke) jaargang. Nieuw is een overzicht van de nog verkrijgbare oude nummers van Helmonds Heem en de Historische Reeks. Wie een aflevering kwijt is of zijn of haar jaargangen wil completeren, kan dat nu op eenvoudige wijze doen door het verschuldigde bedrag over te maken op de girorekening van de penningmeester met vermelding van het (de) gewenste nummer(s).

Het is voor de Heemkundekring Helmond-Peelland een actief jaar geweest waarin tal van nieuwe activiteiten op de rails zijn gezet. In de politiek is de discussie over het Helmondse monumentenbeleid uit onverwachte hoek nieuw leven ingeblazen. Ook de Heemkundekring kan daar een steentje aan bijdragen.

Het afgelopen jaar hebben we een behoorlijk aantal nieuwe leden mogen verwelkomen. We hopen dat die groei zal doorzetten. Bij alle activiteiten is de inzet en hulp van onze leden altijd welkom. Net zo welkom als artikelen of onderzoeksverslagen die in dit blad opgenomen kunnen worden.

De redactie wenst u allen een goed en voorspoedig 1993.

HEERLIJKE GRONDCIJSSEN IN PEELLAND

door J. van der Heijden
en A. Vergoossen

In de Helmondse cijnsboeken is van de 14e eeuw tot ca. 1850 aantekening gehouden van de onroerende goederen in achttien plaatsen in Peelland waarvan de eigenaars jaarlijks een bedrag, cijns¹ genaamd, aan de heer van Helmond moesten betalen. Deze registers uit het archief van de heren van Helmond mogen zich in een groeiende belangstelling verheugen. Op een van de oudste delen van deze administratie, die bekend staat als een rijke maar lastige archiefbron, is dit jaar een index verschenen.²

Door het gedurende vijf eeuwen systematisch registreren van een groot aantal stukken land en hun eigenaren is een goudmijn ontstaan voor onderzoek op genealogisch en toponymisch gebied. Van ver vóór de periode van de doop-, trouw- en begraafboeken kunnen familierelaties worden achterhaald, omdat grond meestal in de familie bleef. Ook voor de bewoningsgeschiedenis van (het grootste deel van) Peelland kunnen de cijnsboeken grote diensten bewijzen. Dankzij de Helmondse registers kunnen de eigenaars van de met cijns belaste percelen over een periode van vijfhonderd jaar worden getraceerd.

We zullen in dit artikel niet verder ingaan op de vraag 'wat je er allemaal mee kunt'.³ De cijnsadministratie zelf en de organisatie van de cijnsinning zijn de onderwerpen van dit verhaal.

Eerder onderzoek

Over de Helmondse cijnsadministratie en -inning is nog niet zo bar veel geschreven. Een synopsis van de belangrijkste werken volgt hieronder:

- De Bosschenaar W. Bezemer deed eind vorige eeuw dissertatieonderzoek naar het Brabantse cijnsrecht.⁴ Uit zijn proefschrift blijkt nergens dat hij de Helmondse cijnsadministratie zelf gezien heeft. Wel wordt regelmatig de Helmondse situatie beschreven. Bezemer kon dan ook putten uit de toen pas verschenen bronnenpublicatie van Krom en Sassen, 'Oorkonden betreffende Hel-

mond'.⁵

► Jac. Heeren heeft waarschijnlijk als eerste inhoudelijk de administratie van de heren van Helmond bestudeerd. Dat gebeurde in het kader van de inventarisatie van het Huisarchief Helmond, het archief waartoe de cijnsadministratie behoort. In de inleiding op de inventaris uit 1926 beschrijft Heeren zijn bevindingen.⁶

In 1939 snijdt J. Heeren in een artikel in *Taxandria* twee nog steeds intrigerende onderwerpen ten aanzien van de cijnsen aan: de zgn. cijns van Dinther, die door mensen in Deurne (!) moest worden betaald en de cijnsen van Middelrode, de enige plaats buiten Peelland, waarvan de heer van Helmond cijnsen inde.⁷

► Het meest bekend bij de huidige onderzoekers is het artikel van A. Demarteau-van de Moosdijk uit 1978 in *Brabants Heem*.⁸ Hoewel haar doel slechts was aan te duiden voor welke onderzoeken de cijnsboeken goed te gebruiken zijn, geeft Tony Demarteau ook een zeer globale beschrijving van de administratie en indeling van de cijnsboeken.

► Verreweg het interessantst zijn de ideeën van M. van Asseldonk. Zijn publicaties over het oude Veghel en St. Oedenrode verschenen vanaf het begin van de jaren tachtig. Hierin heeft hij, onder meer aan de hand van de cijnsboeken van de heren van Helmond, hypothesen gelanceerd over het ontstaan en de ontwikkeling van die cijnsen, over de geldbedragen en -soorten waarin betaald werd en over de relatie tussen de cijnsadministratie en de uitgiften en ontginningen van gronden.⁹

Heerlijke grondcijnsen

De Helmondse cijnsadministratie bevat gegevens over meerdere soorten cijnsen. In dit artikel gaat het over heerlijke grondcijnsen.¹⁰

Ze zijn ontstaan in de feodale tijd.¹¹ Een horige die van zijn grondheer (= bezitter van allodiaal goed) toestemming krijgt om een bepaald stuk land te ontginnen, betaalt aan die grondheer een som geld ineens en vervolgens elk jaar een klein bedrag, de cijns. De cijns symboliseert de erkenning van de vorstelijke gunst dat de horige van de heer een stuk grond mag gebruiken. Het stuk land blijft dus eigendom

van de grondheer.¹²

In de loop van een paar honderd jaren ontwikkelde het gebruiksrecht van de grond zich steeds meer tot eigendomsrecht. Grond werd uiteindelijk door de gebruiker verkocht alsof hij de eigenaar ervan was. Volgens Bezemer is dat proces van gebruiksrecht tot eigendomsrecht in Helmond rond 1300 voltooid.

De cijns bleef echter als een zakelijk recht op de grond rusten. De nieuwe eigenaar moest dus in het vervolg jaarlijks cijns aan de oorspronkelijke grondheer betalen. De grondcijns kreeg zo meer en meer het karakter van een onroerend-goedbelasting, hoewel ze in tegenstelling tot deze niet regelmatig verhoogd werd.

Het heerlijke recht op het innen van cijnsen kon verkocht of weggegeven worden. Zo verkreeg Jan van Berlaer in 1314 van hertog Jan III van Brabant een pakket cijnsen ter waarde van circa 225 pond per jaar. Een pond was een rekeneenheid van 240 penningen. De cijnsen leverden dus jaarlijks 54.000 penningen op. De meeste van die cijnsen moesten in geld worden betaald maar er waren ook betalingen in natura: hoenderen, kapeenen - gecasteerde hanen - en ganzen.

Leggers en manualen

Leggers en manualen vormen de kern van de Helmondse cijnsadministratie. Daarnaast omvat de administratie akten en rentmeestersrekeningen. Van een groot aantal overdrachtsakten van onroerend goed in het Huisarchief mag aangenomen worden dat ze de heer gediend hebben als kennisgeving van verandering van eigenaar van een met cijns belast perceel. De rekeningen die de rentmeester opmaakte van inkomsten en uitgaven van de heerlijkheid tenslotte bevatten de totaalbedragen van ontvangen cijnsen. Uitgaven van de rentmeester ten behoeve van het innen van de cijnsen zijn niet in deze rekeningen verantwoord. In de leggers zijn alleen de per persoon te betalen cijnsen genoteerd, gespecificeerd naar het stuk land waarop de cijns rustte. Deze leggers gaven de rentmeester een overzicht van wat hij jaarlijks aan cijnsinkomsten mochten verwachten.

De manualen bevatten dezelfde gegevens als de leggers. In de manualen zijn echter ook de daadwerkelijke betalingen van de cijnsen opgetekend en bovendien de veranderingen van eigenaar.

Censur in Sonne crastino Lcccij
Remigij post primum solvend' a 1572

1 Abbatissa de Synodis et non
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

Cijnsboek 134 uit 1572. Links de betalingsaantekeningen. Vóór de alfabetisch geordende cijnsposten zijn volgnummers geplaatst.

Door al die aantekeningen werd een manuaal na verloop van tijd een janboel en moest een nieuw aangelegd worden. In de loop van een half millennium ontstonden zo meer dan zestig manualen. Tot 1572 werden de 'cijnsen van Peelland' steeds bij elkaar in één of twee boeken¹³ geschreven.

Elke beschrijving van een belastbaar perceel wordt een cijnspost genoemd. Tot ongeveer 1580 staan de cijnsplichtigen alfabetisch op voor naam gerangschikt of op 'trefwoord' (bijv. Liberi ... = de kinderen van ...). Dan verschijnen voor het eerst volgnummers voor de cijnsposten. Vanaf 1586 bepalen de volgnummers van de cijnsposten de volgorde in de vernieuwde registers.¹⁴

Hoën, kapoen en gans

In vijf dorpen bezat de heer van Helmond niet alleen geldcijnsen maar ook hoendercijnsen. Geld en gevogelte werd in elk dorp gelijktijdig geïnd: op 3 oktober in Stiphout en Aarle, een dag later in Bakel en Deurne en op 5 oktober in Lierop.

Helemaal apart in de administratie staat de 'cijns van Dinter', die ook wel aangeduid wordt als 'de oude cijns te Deurne van Dint(h)er'. Aan deze speciale cijns zal in een volgend artikel uitgebreid aandacht worden geschonken. Hier beperken we ons tot het vermelden van de hoeveelheid hoenderen, die jaarlijks werden geleverd aan het huis van Helmond: twintig stuks.

Door Helmondse cijnsplichtigen moesten naast hoenderen ook kapoenen en een paar ganzen worden opgebracht.

De oudste vermelding van de vogel-cijnsen in het Huisarchief is te vinden in de rentmeestersrekening van 1419. In totaal ontving de heer van Helmond toen ruim 330 hoenderen per jaar. Van de overige vogels vermeldt de rentmeester in de rekeningen:

"Ende van capuynen ende gansen en verreken ic niet want sij in die koeken betaelt sijn."

Hij acht zich duidelijk niet verantwoordelijk voor de inkomsten en uitgaven van de keukenmeester(es).

Twee eeuwen later wordt de ontvangst van 125 hoenderen en 25 kapoenen verantwoord. Van de ganzen ontbreekt elk spoor. Vanaf 1644 is er weer een stijging te zien tot 173 hoenders per jaar en vanaf 1668 dient de rentmeester jaarlijks 165 hoenderen en 25 kapoenen aan de heer te leveren.¹⁵ Het aantal vogels dat de heer ontving blijkt daarmee

- zeker in de zeventiende eeuw - afhankelijk te zijn van het contract, dat de heer met zijn rentmeester sloot.

De rentmeester kreeg deze vogels niet (alle) in natura betaald. Na een splitsing van een perceel moesten de nieuwe eigenaars ieder voor zich hun deel van de totale cijns opbrengen. Het betalen van de helft van drie hoenderen of het derde deel van bijvoorbeeld twee hoenderen zal zeker in geld hebben plaatsgevonden. Van de hele vogels valt dat niet met zekerheid te zeggen.

Al in het oudste Peellandse hoendercijnsregister, uit 1447,¹⁶ komen talloze breuken voor in de aantallen te betalen hoenderen. Dit loopt af en toe op tot een-tiende hoen! Het is daarmee duidelijk dat deze cijnsen van veel oudere datum zijn dan het (nu) oudste register en de oudste rentmeestersrekening.

Durfacen te Doornen dat van Durcer comē 16 van ande ofsen
xliij f. p. d. en xiiii coels/mate ————— in arf gūt in bodd

Durfacen te Helmoer van Grefanghe in ande gūt/mate p bodd

Durfacen van die van staphour dat sy sculdich sijn van censelar
gelyc dat ofme boeke bescrijpt of pppij ande gūt/mate in arf gūt in

Durfacen van die van helmoer in de pppij/mate pppij bodd bod 1 pte

Durfacen van hoerne in pedelaur en in helmoer gelyc dat ofme
boeke bescrijpt in hoerne en van Grefanghe xliij hoerne en
te Doornen van durc pp hoerne en boir alle hoen outfacen end
bodd mate ————— in arf gūt in bodd

En van capinne en ganset en kenne met want sy in die
keche hertule sijn

Rentmeestersrekening 1420/1421. Een aantal hoendercijns-inkomsten wordt verantwoord door Henric van Herzel.

In de rekeningen van rentmeester Henric van Herzel uit ca. 1420 staan zowel de ontvangen vogels als de tegenwaarde ervan in botdragers. Een botdrager was een zilveren muntje ter waarde van één stuiver.

In de zestiende en zeventiende eeuw staat keurig het totaal aan hoenderen en kapoenen vermeld, dat de rentmeester jaarlijks met de heer verrekende, maar geen bedrag aan geld. Het heeft er alle schijn van, dat hij van de (hoender- en kapoene-)cijnsplichtigen geld ontving, maar zelf de heer wel in natura betaalde.

Het innen van de natura-cijnsen lijkt een omslachtig heen-en-weer-gereken geweest te zijn. Waarom bleef men in (breuken van) hoenderen en kapoenen rekenen? Hadden ze niet definitief omgezet kunnen worden in geldcijnsen? Jawel, en dat is misschien ook wel gedeeltelijk gebeurd. Maar de hoender- en kapoencijnsen hadden voor de heer één belangrijk voordeel boven de geldcijnsen. De bedragen van de geldcijnsen bleven eeuwenlang gelijk. Door de inflatie ging het totaalbedrag relatief gezien in waarde steeds achteruit. De inflatie werd daarentegen wel verrekend met de prijs van de vogels. En de cijnsplichtigen moesten de waarde van de vogels opbrengen.

Opmerkelijk is de afname van het aantal hoendercijnsposen in Stiphout, Bakel en Deurne tussen 1447 en 1620. Al in 1507 is er een verschil van 39 posen met zestig jaar eerder. Gedurende de hele zestiende eeuw neemt het aantal posen nog eens met tien af. Misschien kan een gedetailleerder onderzoek uitwijzen of deze hoendercijnsen omgezet zijn in geldcijnsen.

Botdrager uit Vlaanderen, geslagen tussen 1384-1404.

De waarde van de vogels

In het land van Ravestein worden in 1486/1487 de hoenderen en kapoenen gerekend voor 0,75 stuiver. Een jaar later voor 0,83 stuiver.¹⁷

In Helmond c.q. Peelland is ca. 1420 een hoen daarentegen al één stuiver waard en een kapoen twee stuivers.

De eerstvolgende bewaard gebleven Helmondse rentmeestersrekening dateert van 1564. Ze heeft inmiddels een ander karakter gekregen. De gedetailleerde opgave van de inkomsten is vervangen door één post met het totaal van alle met de heer te verrekenen cijnsinkomsten.

Tot 1667 zijn vrijwel alle betaalaantekeningen in de cijnsboeken nog alleen met de hoeveelheid gevogelte aangegeven, maar daarna staat talloze malen de tegenwaarde in geld bij de cijnsposten. Vreemd genoeg blijken er door elkaar bedragen van vijf en van zes stuivers per hoen aan de cijnsplichtigen in rekening te worden gebracht. Weer ruim honderd jaar later schrijft Wesselman in de marge van een cijnsboek:

"Nota: De hoenders worden nu betaelt met ~~4~~ 5 stuivers en de capoen met 10 stuivers."

Voor ganzen moet in die jaren 8 stuivers op tafel worden gelegd.¹⁸

We kunnen concluderen dat de waarde van de hoenderen tussen 1420 en 1667 gestegen is van één naar ca. 5 stuivers en dat ze de periode van 1667 tot 1850 geschommeld heeft tussen de 4 en 6 stuivers. Een kapoen was steeds het dubbele waard van een hoen.

Deze prijsontwikkeling sluit aan bij de algemene sociaal-economische veranderingen in de Nederlanden tussen circa 1500 en 1800: De periode tot het midden van de zeventiende eeuw was een tijdperk van economische expansie en bloei en van bevolkingsgroei. Het tijdvak van de tweede helft van de zeventiende eeuw en de eerste helft van de achttiende eeuw wordt gekenmerkt door economische en demografische stagnatie. In deze periode overheersen prijsdalingen en vermindering van opbrengsten uit investeringen in handel, scheepvaart en grondbezit. Rond 1723/1724 wordt de Meierij uitstel van betaling van diverse belastingen verleend.¹⁹ In de tweede helft van de achttiende eeuw gaat het de boeren over het algemeen weer beter. De kosten van levensonderhoud stijgen.

Het innen van de cijnsen

Wat voor beeld kunnen we ons vormen van de praktijk van de jaarlijkse cijnsinning? Wanneer vond de inning plaats? Waar werd betaald? Hoe laat speelde een en ander zich af?

Het innen van de cijnsen behoorde tot de taken van de rentmeester. Hij kreeg daartoe de cijnsboeken en andere benodigde papieren van de heer in bruikleen. Na afloop van zijn rentmeesterschap moest hij ze weer in goede staat inleveren. Zeker éénmaal is in het aanstellingscontract opgenomen, dat de rentmeester de cijnsboeken zou vernieuwen.²⁰

De Helmondse cijnsplichtigen moesten op het kasteel komen afrekenen op de zondag na Sint Maarten, 11 november.²¹

De rentmeester ging oorspronkelijk zelf naar alle dorpen om de gelden en het gevogelte van de cijnsplichtigen daar in ontvangst te nemen.²²

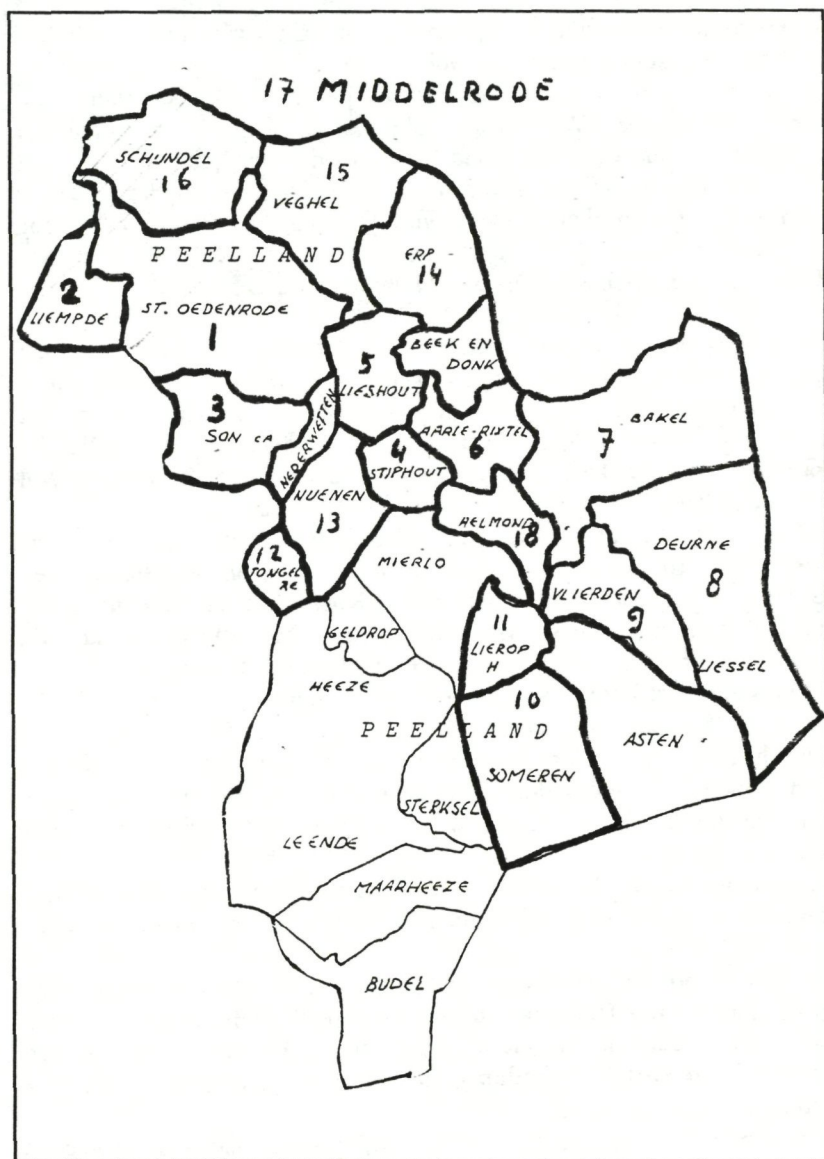
In de eerste tien registers²³, die 'algemene cijnsboeken van Peelland' genoemd worden, staan de met een cijns belaste percelen in zeventien Peellandse dorpen. (Helmond is altijd apart geadministreerd). De cijns moest elk jaar tussen 1 en 9 oktober betaald worden. De dorpen staan steeds beschreven in de volgorde, waarin de inning van de gelden plaats had.

Aan de hand van de 'koppen' aan het begin van elk hoofdstuk in de cijnsboeken voor Peelland kan de route van de rentmeester worden afgeleid. Daarin staan namelijk zowel de betaaldag als de globale tijden vermeld, waarop de cijnsen betaald moesten worden.²⁴ Afgaande op die gegevens zag het reisschema van de rentmeester er als volgt uit:

1 oktober (Remigiusdag):		St. Oedenrode, Remigiuscijns.
2 oktober	voor de middag: na de middag:	Liempde Son
3 oktober	tussen 7.00 en 9.30: voor de middag: na de middag:	Stiphout Lieshout Aarle
4 oktober	voor 12 uur: na 12 uur:	Bakel Deurne
5 oktober	om 7.00 uur: meteen na 12.00 uur: tussen 16.10 en 17.00 uur:	Vlierden Someren Lierop
6 oktober:		Tongelre Nuenen
7 oktober	voor de middag: na de middag:	Erp Veghel
8 oktober	voor de middag: na de middag:	Schijndel Middelrode
9 oktober (St. Dionysiusdag):		St. Oedenrode, Dionysiuscijns

Wat kunnen we nu afleiden uit dit overzicht? In St. Oedenrode werd tweemaal cijns opgehaald en nog wel met acht tussenliggende dagen. De Rooise Remigius- en Dionysiuscijns hebben waarschijnlijk een verschillende ontstaansgeschiedenis, die wellicht te maken heeft met een afzonderlijke ontwikkeling van gedeelten van St. Oedenrode.

Na de Noord-westhoek afgehandeld te hebben werden met de klok mee vanaf Stiphout de naaste buurgemeenten van Helmond afgewerkt. Daarna kwamen de verstgelegen dorpen aan de beurt. Een maand later pas werden de Helmondse cijnsen geïnd. De zondagen werd gewoon doorgewerkt.

De volgorde van de cijnsinning in kaart gebracht. Kaart naar M. Clermonts uit Historische kaart Noord-Brabant.

De Helmondse rentmeester lijkt geen tien dagen van huis te zijn gegaan om de inkomsten te verwerven.

De korte routes van de eerste dagen zijn waarschijnlijk vanuit Helmond ondernomen. Vanaf zeven oktober ligt logeren in Veghel of Schijndel echter voor de hand. Gezien de reistijden is het niet waarschijnlijk, dat de ene avond te paard (of koets?) van Veghel naar Helmond werd gereden en de volgende ochtend dezelfde route terug naar Schijndel.

Hetzelfde geldt voor Middelrode - Helmond - St. Oedenrode.

Elke dag werd een kapitaal vergaard. Hoe zou de beveiliging van het geldtransport georganiseerd zijn geweest? Ging er een lijfwacht mee? Het zal geen overbodige luxe zijn geweest. Hoe imponerend was het bezoek van de Helmondse afvaardiging van de heer voor de Peellandse dorpelingen? In welke herbergen nam de rentmeester zijn intrek? Wat werd er tijdens de inning verteerd door het gezelschap?

Helaas zijn geen aanwijzingen te vinden voor de antwoorden op deze vragen. De processtukken in de zaak tussen de heer van Helmond en de weduwe van rentmeester Theodorus Roeffs maken duidelijk waarom. In het contract dat Roeffs in 1668 met de heer van Helmond sluit, belooft de rentmeester op eigen kosten alle cijnsen te innen en de heer jaarlijks een vast bedrag van 565 gulden in geld te geven en 165 hoenders en 25 kapoenen in natura, of - indien de heer het wenst - voor ieder hoen 6 stuivers en voor ieder kapoen 12 stuivers. Van de opbrengst boven de 565 gulden kon de rentmeester dus blijkbaar goed zijn onkosten betalen - waarna hij het meerdere voor zichzelf kon houden.

Zo de uitgaven van de rentmeesters al ergens geadministreerd werden, dan is dat gebeurd in de privé-administraties van de rentmeesters zelf.

Het lijkt er op, dat zeker vanaf het begin van de 18e eeuw de cijnsen op het kasteel van Helmond betaald werden. We beschikken over een flink aantal bekendmakingen waarin staat dat de heer van Helmond (op dat moment Albert Joseph graaf van Arberg) of zijn rentmeester 'zitdag' zal houden op het kasteel.²⁵

Toch moeten we voorzichtig zijn. Van vijf plaatsen zijn helemaal geen bekendmakingen, namelijk van St. Oedenrode, Liempde, Veghel, Schijndel en Middelrode. Zijn ze verloren gegaan of zijn ze er nooit geweest? Deze dorpen liggen van alle dorpen waar cijns aan de heer van Helmond betaald moest worden, het verst van Helmond.

Het ontvangen van gelden, veertiende eeuw.

Het kan zijn dat de cijnsplichtigen uit de naburige dorpen op een gegeven moment verplicht gesteld zijn hun cijnsen op het Helmonds kasteel

te komen betalen en dat in de noordelijke dorpen de cijnsen ter plaatse opgehaald bleef worden. Deze gedachte rijmt in ieder geval met het boven geschetste patroon van een aantal dagtochten van de rentmeester, gevolgd door enkele overnachtingen.

De datum waarop een cijnsplichtige zijn jaarlijkse bijdrage aan het inkomen van de heer van Helmond leverde, is niet steeds dezelfde gebleven. Tussen 1711 en 1720 blijkt de periode van cijnsinning verschoven te zijn van begin oktober naar laatste week oktober tot eerste helft november en uitschieters naar begin januari.²⁶ Elders in het Huisarchief zijn de data van de zitdagen in het midden van de achttiende eeuw op te maken. In 1746 worden deze gehouden van 27 februari tot 9 maart en in 1750 van 15 juni tot 3 juli. Uit die jaren worden geen data vermeld van Veghel, Liempde, Schijndel, Middelrode en St. Oedenrode Dionysius! De Remigiuscijns van St. Oedenrode werd keurig op 1 oktober geïnd.²⁷ Het ontbreken van de data van zitdagen van juist deze dorpen betekent een bevestiging van de hypothese, dat de cijnsen van deze dorpen niet op het kasteel van Helmond zijn ontvangen, maar naar ouder gewoonte in de dorpen zelf zijn opgehaald.

Een echt bewijs vonden we alleen voor de inning van de Dionysiuscijns van St. Oedenrode. In 1760 maakte de vorster van St. Oedenrode namens de graaf van Arberg in het dorp bekend, dat de ontvangst van cijnsen op 9 oktober voortaan kwam te vervallen en dat "beijde de chijsboecken over den voorschreven dorpe samen sullen afgelesen en ontfangen worden op den eersten dagh van de maendt october snaemiddaghs omtrent twee uren ten huijse van de weduwe Claes van Hout."²⁸

Het tenietgaan van de cijnsen

Heerlijke cijnsen konden niet zomaar tenietgaan. Kwijtschelding door de cijnsheffer was één manier. Bezemer komt tot de conclusie dat er in het algemeen geen kwijtschelding van betaling werd verleend, dan in heel uitzonderlijke gevallen en dan slechts voor een bepaalde periode. Zo'n uitzondering was bijvoorbeeld de brand van 1463 in Den Bosch, waarna gedurende drie jaar niemand cijnsen hoefde te betalen.²⁹ Een tweede vorm van tenietgaan van cijnsen, althans van de betalingsverplichting, was door het verlaten van het goed.

Met name in de tweede helft van de zeventiende eeuw zouden nogal eens erven in Peelland verlaten zijn.³⁰

Tenslotte kon de cijnslast worden afgekocht tegen betaling van een veelvoud van de jaarlast als de heer er vergunning toe verleende.

Bezemer vermeldt een algemene beschikking ten aanzien van de aflosbaarheid van heerlijke cijnsen binnen stad en Meierij van Den Bosch uit 1658.

Lasten tot een stuiver konden worden afgekocht tegen het 100-voudige; tot 10 stuivers tegen het 60-voudige; tot 20 stuivers tegen het 55-voudige en cijnsen van boven 20 stuivers tegen het 50-voudige.³¹

Volgens A. Demarteau konden de Helmondse grondcijnsen door betaling van een twintigvoudig jaarbedrag worden afgekocht.

In de Helmondse cijnsboeken vinden we vanaf circa 1720 steeds vaker in de marge 'solvit' geschreven om aan te geven dat de cijns is afgelost.

Datering van de administratie

In deze paragraaf zullen enkele van de bij de herinventarisatie van het huisarchief van de heren van Helmond beredeneerde nieuwe data voor de registers van cijnsen nader worden toegelicht. Een compleet overzicht van deze data, in vergelijking met J. Heeren's dateringen, is terug te vinden in de bijlage: datering van cijnsboeken.

Jan Berthout van Berlaer heeft in 1314 vanzelfsprekend van de hertog van Brabant een administratie meegekregen. Daarvan is niets bewaard gebleven. Ook in de hertogelijke archieven is niets te vinden. Het oudste register in Brussel is in 1340 aangelegd.

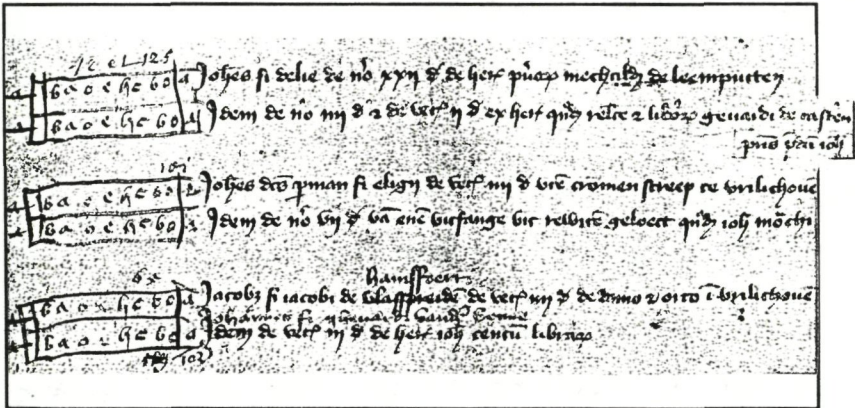
De oudste Helmondse cijnsboeken zijn ontegenzeggelijk de inventarisnummers 125, 126 en 127 van het Huisarchief. Moeilijker te beantwoorden is de vraag welke periode elk register is gebruikt. Het hulpmiddel bij uitstek voor de bepaling van de datering van de boeken wordt gevormd door de aantekeningen van de jaarlijkse betalingen. Vanaf 1695 wordt vóór elke cijnspost het jaar aangegeven waarover de betaling ontvangen is. Maar vóór die tijd volstond de rentmeester met het schrijven van een letteraanduiding of een ander teken in de marge. Een beginjaar van een cijnsboek wordt zelden vermeld.

De oudste bewaard gebleven registers zijn zeker afkomstig uit het einde van de veertiende en het begin van de vijftiende eeuw. Inventarisnummer 126 kent een expliciete begindatering, 1381. Nummer 125

bevat geen begin- of eindjaar.

Jac. Heeren dateert dit deel op (vermoedelijk) 1320 en laat het eindigen op 1381. Wij komen echter tot een andere conclusie. In de eerste plaats kent dit deel geen zestigjarige, maar een tien of twaalfjarige betalingsadministratie. In de tweede plaats staan in dit deel een paar eigenaars, die ook in nummer 126 staan. De twee delen sluiten echter niet naadloos op elkaar aan, want in dát geval zouden vrijwel alle eerste eigenaren in nummer 126 ook in nummer 125 genoemd moeten zijn. Daarentegen is het gat tussen deze twee delen niet groter dan één generatie, dus pakweg 25 jaar.

We concluderen, dat het oudste cijnsboek onmogelijk vanaf 1320 in gebruik kan zijn geweest, maar dat het wel vóór 1381 is afgesloten. Een concretere datering dan 'tweede helft 14e eeuw' is o.i. niet mogelijk. Inventarisnummer 126 heeft als beginjaar 1381. Dit deel kent een 16-jarige administratie. Het eindigt derhalve in 1396.

Gedeelte uit het perkamenten cijnsboek 127. Combinaties van letters en haken/strepen vormen de betalingsaantekeningen.

In achttiende-eeuwse aantekeningen zijn verwijzingen te lezen naar de boeken van 1381, 1397 en 1406. Het is aannemelijk dat hier de beginjaren van vernieuwde boeken vermeld zijn. Inventarisnummers 127 t/m 131 sluiten naadloos op elkaar aan.

Deel 127 is vijftien jaar bijgehouden. Omdat het aansluitende deel (128) in ieder geval in 1421 in gebruik is genomen, kan de periode van

nummer 127 gesteld worden op 1406-1420.

Tevens is daardoor een gat in de administratie zichtbaar geworden tussen 1397 en 1406.

Er zijn in de navolgende eeuwen nog enkele kleinere en grotere hiaten in de administratie aan te wijzen. Maar van een administratie die gedurende zo'n lange periode is bijgehouden als de Helmondse cijnsboeken, kan niet verwacht worden dat ze ongeschonden bewaard blijft.

We kunnen eerder stellen, dat opmerkelijk veel registers in redelijk goede materiële staat de tijd zijn doorgekomen.

Ongetwijfeld hebben de financiële en juridische belangen borg gestaan voor de zorgvuldige bewaring van de administratie. Dat deze belangen door de bezitters van de Helmondse heerlijkheid onderkend zijn moge blijken uit het feit, dat de heren Wesselman hun cijnsadministratie bijhielden tot 1849: lang nadat de heerlijke rechten formeel afgeschaff waren.

Caesuren

Zoals hiervoor opgemerkt is, heeft de cijnsadministratie in de loop der eeuwen nogal wat veranderingen ondergaan. Veranderingen die zowel de manier van registreren als de wijze van administreren betroffen.

Bij de manier van registreren zijn 1572-1586 en 1695 het meest van belang. Tussen 1572 en 1586 kwam de overgang tot stand van alfabetische ordening naar volgorde van de cijnsposten op volgnummer. Alle Peellandse boeken vanaf die tijd zijn in het Nederlands gesteld. Het jaartal 1695 markeert de overgang van een letter als betalingsregistratie naar een jaartalregistratie.

Bij de manier van administreren zijn ook een aantal caesuren te onderscheiden. De administratie, waarbij de cijnsen uit alle Peellandse plaatsen buiten Helmond in één of twee boeken staan, maakt vanaf 1572 plaats voor een administratie, waarbij de cijnsen uiteindelijk per plaats of enkele plaatsen in één boek zijn bijgehouden. Verder zijn er nogal wat cijnsboeken vernieuwd in 1621, 1643 en 1783.

We zullen deze jaartallen nader belichten. Is het mogelijk invloed van bepaalde rentmeesters en/of van hun bazen te onderkennen?

In de periode 1498-1589 beslaat de cijnsadministratie van geheel Peelland nog twee delen: het eerste bevat de cijnsen van St. Oedenrode Remigius + Dionysius, en verder de cijnsen die ontvangen werden op 2

t/m 4 oktober. De overige plaatsen, Vlierden t/m Middelrode, staan in deel twee.

Rentmeesters Jan van Cranenbroeck (rentmeester van 1560-1582) en zijn opvolgers Willem van Cranenbroeck (1583-1588), Corstiaen Wage-mans (1588-1597) en Aert van Cranenbroeck (1597-1643) voeren de grootste wijzigingen door in de cijnsregistratie en de -administratie.

In 1572 maakt Jan van Cranenbroeck een begin met de verdere op-splitsing van cijnsboeken over meerdere delen. Het eerste nieuwe regis-ter bevat Sint Oedenrode, Liempde en Son. Stiphout wordt blijkbaar niet opgemerkt. Het dorp ontbreekt ook al in de delen 130 en 131.³²

In 1586 vervaardigd Willem van Cranenbroeck een nieuw register van de plaatsen Lieshout, Aarle, Bakel en Deurne. De opsplitsing uit de algemene cijnsboeken van de overige dorpen is in ieder geval in 1597 voltooid, al zijn die boeken verdwenen. In dat jaar neemt Aert van Cranenbroeck namelijk de volgende registers in ontvangst:³³

een deel met Vlierden, Someren, Lierop, Tongelre, Nuenen en Erp;

een deel met Veghel, Schijndel en Middelrode;

een deel met Stiphout Lichtmiscijns (= 2 feb), Lieshout en Aarle;

een deel met St. Oedenrode Remigius + Dionysius, Liempde en Son;

een deel met 'Dinter in Deurne', Bakel, Deurne, Stiphout hoender- en Remigiuscijns en de hoendercijnsen van Bakel;

een deel met Helmond.

In 1621-1622 legt Aert van Cranenbroeck minimaal acht nieuwe regis-ters aan voor negen plaatsen. Van vier plaatsen kan een vernieuwing niet met zekerheid worden aangetoond en van drie plaatsen had hij al aan het begin van zijn rentmeesterschap nieuwe boeken aangelegd.³⁴

Het boek van Schijndel is een geval apart. Door Willem van Cranen-broeck aangelegd in 1585, wordt dit deel de hele zeventiende eeuw ge-bruikt tot aan 1714.

Als in 1643 een nieuwe rentmeester aantreedt, Wouter van Cranen-broeck, legt ook hij een aantal nieuwe registers aan.

Johan de Rijck verruult in 1695 als nieuwe rentmeester de letterregis-tratie van de betalingen voor de jaartalregistratie.

Verandering van rentmeester hield nogal eens verandering in van cijns-administratie en -registratie en het betekende sinds het 'erfrentmeester-schap' van de van Cranenbroeck's ook een stap in de richting van een verbeterde 'bedrijfsvoering'. Kunnen alle aanpassingen van de admini-stratie nu ook op het conto van de rentmeesters geschreven worden of

zouden de heren zich ook met de bedrijfsboekhouding hebben ingelaten?

Juist in de jaren 1621 en 1783 verschenen er nieuwe heren van Helmond. Zowel van Alexander van Cortenbach (1621) als van C.F. Wesselman (1783) is bekend dat ze zich heel nadrukkelijk manifesteerden en persoonlijk allerlei zaken regelden. We mogen rustig aannemen dat beide heren extra impulsen aan de bedrijfsvoering van hun heerlijkheid hebben gegeven.³⁵

De pleisterplaats door A. van Stalbemt. Reizen was in de 16e en 17e eeuw geen genoegen over de onbestrate, modderige wegen.

In de praktijk betekende dit alles voor de rentmeesters dat zij van hun superieuren instructies kregen tot het aanleggen van nieuwe 'up to date' cijnsregisters. Uit het eerder aangehaald proces tegen de weduwe van Theodorus Roeffs blijkt dat in het contract met de rentmeester bepalingen waren opgenomen over het vernieuwen van cijnsboeken. Roeffs was op dit punt zijn overeenkomst met de heer niet nagekomen.

Het kan dus goed zijn, dat de initiatieven voor wijzigingen in de cijns-administratie en -registratie vooral door de heren zijn genomen en dat de rentmeesters de tijdrovende vernieuwing van cijnsboeken het liefst uitstelden om het aan hun opvolger over te laten.

Wellicht is Jan van Cranenbroeck, die in 1572 twaalf jaar ervaring had, een goede uitzondering geweest en danken we aan hem een veel toegankelijker administratie voor onze hedendaagse speurtochten.

Samenvatting

Jan van Berlaer, heer van Helmond, verkreeg in 1314 van hertog Jan III van Brabant het recht op het innen van heerlijke grondcijnsen in achttien plaatsen in Peelland. Leggers, manualen en rentmeestersrekeningen vormen de kern van de administratie, die vanaf die tijd tot circa 1850 gevoerd is. Vanaf 1419 komen cijnsen voor in geld en in natura (hoenderen, kapoenen en ganzen). Een aantal factoren, waaronder inflatie, is van invloed geweest op het blijven voortbestaan van cijnsen in natura.

De prijsontwikkeling van de vogels is in de Peellandse boeken te bepalen. Ze sluit aan bij de algemene sociaal-economische veranderingen in de Nederlanden tussen 1500 en 1800.

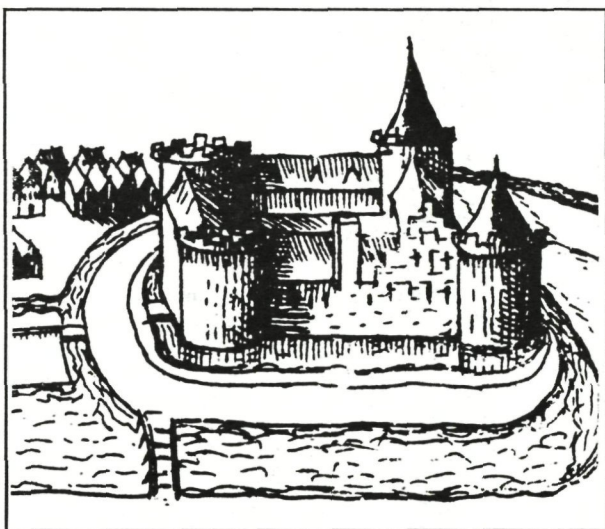
De rentmeester was namens de heer van Helmond belast met de inning van de cijnsen. Deze vond oorspronkelijk grotendeels plaats tussen 1 en 9 oktober, volgens een vast routeschema. Zeker vanaf 1564, is op grond van het aanstellingscontract van de rentmeester, het karakter van de administratie gewijzigd. Vanaf dit jaar blijkt het rentmeesterschap als het ware gepacht te zijn. De kosten van de inning van de cijnsen komen ten laste van de rentmeester, terwijl hij aan de heer jaarlijks een vaste vergoeding in geld en gevogelte verschuldigd is. Deze vergoedingen fluctueren in de loop van de tijd.

De dateringen van de ruim zestig bewaard gebleven cijnsboeken zijn herzien. Het oudste register blijkt in de tweede helft van de veertiende eeuw gebruikt te zijn. In de serie registers bestaan verschillende caesuren, waarvan de belangrijkste zich manifesteert in de periode 1572-1586:

- Overgang van alfabetisch opgezette registers naar een volgorde van cijnsposten op volgnummer.

- ▶ Omzetting van de cijnspostaanduidingen in het Latijn naar nederlandsstalige beschrijvingen.
- ▶ Administratievoering voor geheel Peelland in één of twee delen maakt plaats voor een registratie, waarbij de cijnsen uiteindelijk per plaats of enkele plaatsen per boek zijn geschreven.

Zowel de rentmeesters als de heren van Helmond hebben zich nadrukkelijk met de administratie beziggehouden. Hieraan is ongetwijfeld het grote financiële belang van de cijnsen voor zowel heer als rentmeester debet.

Kasteel van Helmond in de eerste helft van de zeventiende eeuw door Ludovico Guicciardini.

BIJLAGE: De dateringen van de cijnsboeken

N.B. Alleen de grotere verschillen met Heeren zijn d.m.v. onderstreping geaccentueerd.

Inv.nr.	Heeren	Vergoossen/vd HeijdenPlaats	
125	<u>verm 1320-1381</u>	<u>2e helft 14e eeuw</u>	Algemene cijns-
125a	18e eeuwse uittreksels	18e eeuwse uittreksels	boeken van Peelland
126	1381- <u>1406</u>	1381- <u>1396</u>	"
126a	18e eeuwse uittreksels	18e eeuwse uittreksels	"
127	1406-1421	1406-1420	"
128	1421- <u>ca.1471</u>	1421-1446	"
129	1447-1465	1447-1464	"
130	1465-1498	1465-1497	"
131 I-II	1498-ca.1582	1498-1589	"
132	1507	1507	"
133	1507	1507	"
134	1572- <u>ca.1622</u>	1572- <u>1624 (1634)</u> 1572- <u>1621 (1628)</u> 1572- <u>1621 (1632)</u>	St. Oedenrode Rem. + Dionysius Liempde Son
135	1586-1620	1586-1620 (<u>1642</u>)	Aarle, Bakel, Deurne, Lieshout
136	1622- <u>1675</u>	136a: 1622- <u>1665</u> <u>136b: eind 17e eeuw</u>	St. Oedenrode St. Oedenrode
136a	1715-1787	136c: 1715-1787	St. Oedenrode Dionysiuscijns
136b	1787-1846	136d: 1787-1847	St. Oedenrode Dionysiuscijns
137	<u>1600-1675</u>	<u>1622-1700</u>	Liempde
138	<u>1600-1666</u>	<u>1621-1718</u>	Lieshout
139	<u>1620-1690</u>	<u>1621-1704</u>	Aarle
140	<u>1620-1677</u>	<u>1621-1699</u>	Bakel
141	<u>1621-1677</u>	<u>1621-1699</u>	Deurne, Dinter
142	<u>1621-1694</u>	<u>1621-1691</u>	Vlierden
143	<u>1621-1690</u>	<u>1621-1714</u>	Someren, Lierop
144	1600-1643	1600-1643	Tongelre
145	ca. 1598-1689	1598-1690	Nuenen
146	<u>ca. 1620-1714</u>	<u>1585-1714</u>	Schijndel
147	<u>1621-1691</u> <u>1621-1663</u>	<u>1600-1714</u> <u>1600-1620</u>	Veghel Middelrode
148	1643-1756	1642-1756 !	Stiphout
149	1643-1677	1643-1676	Son + Breugel
150	1643- <u>1677</u>	1643- <u>1714</u> !	Stiphout
151	1643- <u>1690</u>	1643- <u>1714</u>	Erp
152	1643	1643	Erp
153	1643-1736	1643-1736	Middelrode

154	1677-1756	1677-1756	St. O., Liempde, Son + Breugel
155	1689-1783	1689-1783	Lieshout
156	<u>1667-1756</u>	<u>1675-1756</u>	Aarle, Beek, Rixtel
157	1678-1756	1678-1756	Bakel, Deurne, Dinter
158	1690-1783	1690-1783	Vlierden, Someren, Lierop
159	1690-1783	1690-1783	Nuenen, Gerwen, Wetten, Nederw.
160	1690-1783	1690-1783	Tongelre
161	1714-1787	Vervalt; wordt nr. 154a. Het zijn bijlagen bij het cijnsboek van St. Oedenrode uit de periode 1677-1756.	
162	1714-1783	1714-1783	Schijndel
163	1714-1783	1714-1783	Erp, Veghel
164	1718	1718	Veghel
165	1718	1718	Middelrode
165a	<u>1756-1836</u>	<u>1756-1847</u>	St. Oedenrode
		<u>1756-1828</u>	Liempde
		<u>1756-1849</u>	Son + Breugel
165b	1756-1817	1756-1817	Stiphout
		<u>165ba: 1817-1849</u>	Stiphout
165c	1754-1849	1754-1849 (1850)	Bakel
		1756-1847	Deurne, Dinter
165d	<u>1783-1834</u>	<u>1783-1847</u>	Schijndel
166	1735-1845	1735-1845	Middelrode
167	1783-1848	1783-1849 (1853)	Nuenen, Gerwen, Wetten, Nederwetten
168	1442-1447	1442-1456	Helmond
169	1474-ca. 1488	1474-1489	Helmond
170	1498-ca. <u>1565</u>	1498- <u>1585</u>	Helmond
171	1547-ca. <u>1596</u>	<u>Uittreksels uit 1547</u>	Helmond
172	<u>ca. 1620</u>	<u>1667</u>	Helmond
173	1620-1667	1620-1667	Helmond
174	1668-1756	1668-1756 (1757)	Helmond
174a	ca. 1668	1668	Helmond
174b	1756-1838	1756-1838	Helmond
		174c: aantekeningen over periode 1381-1853Helmond	
175	1421-ca. <u>1463</u>	1421- <u>1446</u>	Dinter
		1447- <u>1487</u>	Dinter
		1421-1439	Stiphout lichtmis geboorcijs
		1447-1477	Stiphout lichtmis geboorcijs
176	1498-ca. 1582	1498-1588	Dinter

NOTEN:

1. Het woord 'cijns' is afgeleid van het Latijnse 'census': schatting van het vermogen. Het hangt samen met 'censureren', wat komt van 'sencere': oordelen, schatten. In het oosten van de Nederlanden tot aan Utrecht komt het uit het oudhoogduits stammende synoniem 'tijns' voor.
2. H. Beijers vervaardigde een index op cijnsregister 131, dat het tijdvak 1498-1589 beslaat.
3. Enige artikelen waarin vooral aan het nut van cijnsboeken voor hedendaags historisch onderzoek aandacht wordt besteed:
 - * J. Heeren, De cijnsboeken van Peelland. In: Taxandria deel XLVI (1939) blz. 61-68.
 - * A. Demarteau-van de Moosdijk, De administratie van de heren van Helmond van de grond- en gewincijnsen in Helmond en Peelland circa 1320-circa 1850. In: Brabants Heem jaargang 30 (1978) deel 1 blz. 10-13.
 - * J. van Triest, Een tijsadministratie als bron voor reconstructie van veertiende-eeuwse ontginningen op de Veluwe. In: Ter recognitie. Opstellen aangeboden aan prof. mr. H. van der Linden bij zijn afscheid als hoogleraar in de Nederlandse rechtsgeschiedenis aan de Vrije Universiteit [Hilversum, 1987] blz. 193-208.
 - * H. Beijers, Voorwoord bij Chijnsregisters Helmond; Huisarchief Helmond inv.nr. 156 (deel II) 1737-1757. Bewerkte archivalia Beek en Donk deel 13. [Beek en Donk, 1989]
4. W. Bezemer, Bijdrage tot de kennis van het oude cijns- en grondrenterecht in Brabant. [s-Hertogenbosch, 1889] Bezemer putte voornamelijk uit archiefbronnen, die in het Rijksarchief in Den Bosch aanwezig waren, zoals de Brabantse rechterlijke archieven.
5. C. Krom en A. Sassen, Oorkonden betreffende Helmond. [Helmond, 1884] Hiermee was meteen het nut van deze eerste Helmondse bronnenpublicatie bewezen.
6. J. Heeren, Inventaris Huisarchief Helmond. [Helmond, 1926] Op deze inventaris is vanaf de publicatie veel kritiek geweest. De kritiek gold vooral de techniek van het toegankelijk maken van een archief. Los van de beroepskritiek van collega-archivaren weten ook de 'dagelijkse gebruikers' van het archief al jaren dat het een en ander niet helemaal klopt. Het archief wordt momenteel opnieuw geïnventariseerd.
7. J. Heeren, De cijnsboeken van Peelland. In: Taxandria deel XLVI (1939) blz. 61-68. Wat Heeren in dit artikel zegt over de zittingsdagen van de rentmeester moet met de nodige voorzichtigheid worden gelezen.
8. Zie noot 1.
9. M. van Asseldonk, Gronduitgiften in Veghel ca. 600-1835, blz. 15-25. M. van Asseldonk, De Helmondse cijnsregisters en de balkcijns. In: Van Vehchele tot Veghel 1988, blz. 88-03 t/m 88-14. M. van Asseldonk, Het grondgebied van het graafschap

Rode. In: idem, 1990, blz. 90-3 t/m 90-13.

Overige literatuur over de Helmondse cijnsadministratie is te vinden in:

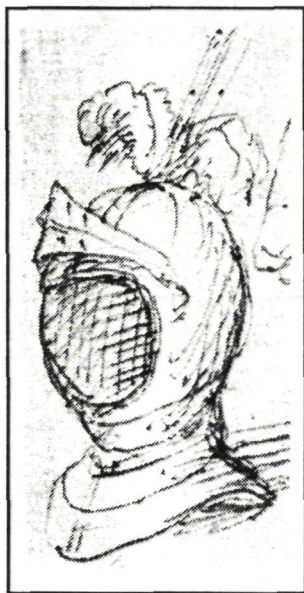
* A. Frenken, Helmond in het verleden. Deel 1 [Helmond, 1928] blz. 173. In dit standaardwerk over Helmond valt opvallend weinig te lezen over cijnsen. Het boek bevat zegge en schrijve twee alinea's over het cijnsrecht van de heer. Frenken vertelt alleen iets over de jaarlijkse opbrengst van de cijnsen. Iets meer aandacht (vier bladzijden) krijgen ontstaan, taak, samenstelling en werkwijze van de leen- of laatbank. Dit was de rechtbank voor de geschillen tussen de heer van Helmond en o.a. de cijnsplichtigen over de rechten en bezittingen, die aan de heerlijkheid verbonden zijn waren.

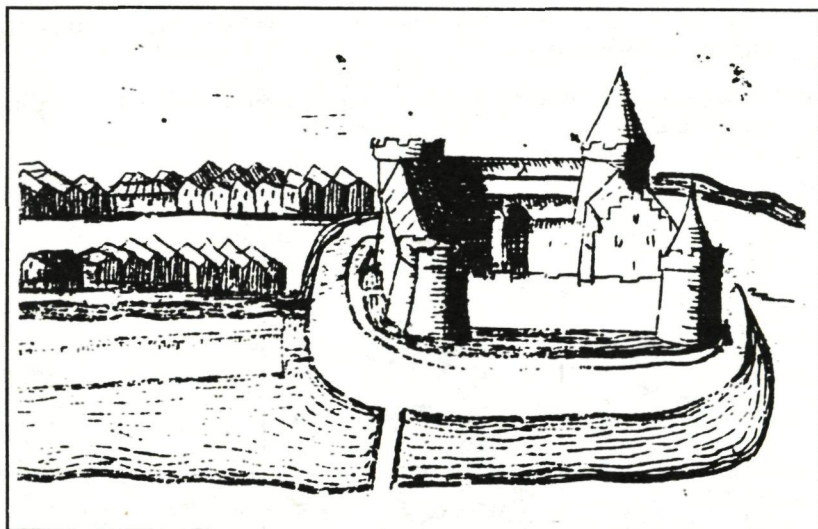
* In de voorganger van het Helmonds Heem, het Mededelingenblad van Heemkundekring Helmond-Peelland, stond in 1957 een niet ondertekend artikel over 'De cijnsboeken der heerlijkheid Helmond'. In heel kort bestek werd uitgelegd wat heerlijke cijnsen waren, hoe de heren van Helmond daar aan gekomen waren en hoe ze in het algemeen teniet kunnen gaan. Het artikel (1957 - 3, blz. 3 - 5) is geschreven door hetzij C. van Bokhoven of J. Heeren.

10. De gewincijnsen blijven in dit artikel buiten beschouwing, hoewel ze wel voorkomen in de administratie. Gewincijns was een bedrag dat aan de heer betaald moest worden wanneer een perceel van eigenaar veranderde. De ontvangen gewincijnsen staan verantwoord in de rentmeestersrekeningen.
C.F. Wesselman kocht in 1798 de heerlijkheid Milheeze, waartoe ook het recht op een aantal cijnsen behoorde. (zie HAHm inventarisnummers 643-647.) Ook op deze cijnsen gaan wij in dit artikel niet verder in.
11. Ongeveer van de tiende tot de dertiende/veertiende eeuw.
12. Bezemer, a.w. blz. 58-59, 80, 100-102.
13. Deze registers zijn in het Huisarchief Helmond te vinden onder de nummers 125 t/m 133. De inventarisnummers van het Huisarchief Helmond worden hierna aangeduid door middel van de afkorting 'HAHm', gevolgd door het nummer.
14. HAHm 134. Dit register beslaat voor St. Oedenrode, Liempde en Son het tijdvak 1572 - ca. 1621. In 1586 is het daarop volgende boek aangelegd (HAHm 135) voor Aarle, Bakel, Deurne en Lieshout. Dit is het eerste register, dat helemaal is aangelegd naar volgnummer van de cijnsposten.
Onderzoek in de periode 1586-1849 is veel gemakkelijker dan in de voorgaande periode. In de alfabetische periode is de zelfde cijnspost in het opvolgende register te vinden op de eerste letter van de laatstbijgeschreven naam van een cijnsplichtige. De puzzel wordt extra gecompliceerd bij boedelscheidingen en splitsing van percelen. Zie ook noot 2, het artikel van A. Demarteau.
15. De ganzencijnsen staan wel in de oudste rentmeestersrekeningen (1419-1424) en de cijnsboeken vanaf ca. 1500 (o.a. HAHm 170 fol. 73v-76), maar niet in de rekeningen van de rentmeester van na 1564.
16. HAHm 129.

17. Bezemer, a.w. blz. 76.
18. HAHm 173, 174 en 174 B. De aantekening van Wesselman staat op folio 236v van HAHm 174 B.
19. A.C.M. Kappelhof, Belastingheffing in de Meierij van Den Bosch gedurende de Generaliteitsperiode (1648-1730). Bijdragen tot de geschiedenis van het Zuiden van Nederland deel LXIX [Tilburg, 1986] blz. 111-117.
20. HAHm 391 D²: stukken van een proces tussen de heer van Helmond en de weduwe van rentmeester Theodorus Roeffs over de niet nagekomen verplichtingen van Roeffs.
21. 'Dominica post martini'.
22. Dit was overigens elders ook de gebruikelijke gang van zaken. Zie bijvoorbeeld Van Triest, a.w. blz. 196-197 en Bezemer, a.w. blz. 140.
23. De inventarisnummers HAHm 125 t/m 133.
24. Liempde "... crastino beate Remigii ante prandium ...";
Son "... crastino Remigii post prandium ...";
Stiphout "...tertia die post Remigii mane solvendus." In oktober viel de dag-uurgroep 'mane' - de eerste drie uren van de dag - van 7.00 uur tot 9.30 uur. Lieshout "...eadem die ante prandium ..."; Aarle "... eadem die post prandium ...";
Bakel "... quarta die post Remigii ante nonam ..." De 'none' verschoof al in de 12e eeuw van het midden van de middag naar het middaguur. Deurne "... eadem die post nonam ...";
Vlierden "... quinta die post Remigii hora prime ..." Het eerste uur liep in oktober globaal van 7.00 uur tot 7.50 uur. Someren "... eadem die post nonam immediate ..."; Lierop "... eadem die hora vesperarum ..."
 De tijden van inning in Tongelre en Nuenen zijn niet teruggevonden.
Erp "... septima die post Remigii ante prandium ..."; Veghel "... eadem die post prandium ..."
Schijndel "... octavo die ante prandium post Remigii ..."; Middelrode "... eadem die post prandium ..."
St. Oedenrode "census in Rode infra libertatem in die beate Dyonisii solvendus."
25. HAHm 391 C.
26. Ibidem.
27. HAHm 167 D.
28. HAHm 392 A¹.
29. Bezemer, a.w. blz. 152.

30. J. Coenen, De secretarissen en schouten in Peelland 1629-1795 [Geldrop, 1981] blz. 9-11, 14-15.
31. Bezemer, a.w. blz. 159.
32. Stiphout verdwijnt in 1464 uit de betalingsadministratie. In 1507 is het dorp wel opgenomen in de legger (deel 132). Betalingen en veranderingen van eigenaar zijn pas weer vanaf 1642 te volgen.
33. HAHm 385.
34. In 1598-1601 zijn vernieuwd: Tongelre, Nuenen, Veghel; in 1621-1622 zijn vernieuwd: St. Oedenrode, Liempde, Lieshout, Aarle, Bakel, Deurne, Vlierden, Someren en Lierop. De boeken van Son, Stiphout en Erp worden wel in 1643 vernieuwd, maar van 1621 is er niets over.
35. Overigens stelde C. Wesselman geen rentmeester meer aan. Hij voerde zelf de administratie.

Helmonds kasteel ca. 1692. Gedeelte van een prent van Vincenzo Maria Coronelli.

In 1621 is het Twaalfjarig Bestand voorbij. De indruk dat het in de resterende zevenentwintig jaar van de Tachtigjarige Oorlog meeviel met de vijandelijkheden, wordt tegengesproken door hetgeen de akten in het Helmonds schepenprotocol in die periode vermelden.

Overal zwierven ruiters die bereid waren een eerzaam (en liefst ook eenzaam) koopman uit te schudden. Er verschenen aan de Helmondse stadspoorten ongere lieden, die zich niet zomaar lieten wegsturen. Herbergiers gingen gebukt onder het feit dat hun herberg weliswaar druk bezocht werd, maar helaas door personen die zij liever zagen gaan dan komen.

Handelaren zeurden bij de schepenen om vrijbrieven voor hen en voor hun waar, in de hoop dat een garnizoenscommandant ook bereid was zo'n brief te lezen, en misschien zelfs ernaar te handelen. Helmond en de omliggende dorpen werden verplicht om wagen en karren vol graan naar Den Bosch te zenden. En met al dat volk langs de wegen trok de pest mee. Brave burgers werden

weerspannig. En de burgemeesters en andere leden van het Helmonds stadsbestuur beklemtoonden weliswaar meerdere malen dat zij gehoorzaam waren aan Zijne Koninklijke Hoogheid van Spanje, maar de 'rebellens' kwamen toch steeds dichter in de buurt...

Piekenier. Uit J. de Gheyn, Wapenhandelinghe van roers, musquetten ende spiessen, 1607.

Hieronder volgen allemaal kleine stukjes geschiedenis, neergeschreven door de secretaris van Helmond in "het jaar Ons Heren XVIe ende Tweeëntwintich". Alle gebruikte akten zijn terug te vinden in het Rechterlijk archief van Helmond, inventarisnummer 254.

Een ongewenste paardenruil vindt plaats in maart van dat jaar.

'Voor burgemeesters, schepenen en Raad van Helmond zijn verschenen Jan Thomassen, oud 18 jaar, en Hens Martens, voerman, 35 jaar oud, burgers dezer stad, die ten behoeve van Thomas van den Berge, ook burger van Helmond, koopman van allerhande waren, verklaren dat zij onderweg van Keulen, met meer andere karren, op dinsdag laatstleden (in de Goede Week, op 22 maart), omtrent "Poelermer-

Transportwagens met wapens en munitie. Uit L. Fronsperger, Kriegsbuch.

bosch" vijf soldaten te paard zijn tegengekomen (hun garnizoen was niet bekend), waarvan één uit de kar van Thomas een zwart/bruin hengstpaard (met een "calen steerte") van zes jaar oud heeft meegenomen, zijn eigen paard, een bruine blesse, achterlatend. Intussen hebben

de attestanten vernomen dat het garnizoen waarin die soldaten thuis hoorden, onder bevel van ritmeester Pallant staat en gelegen is te Stralen, en daarom gaat deze brief mee met Jan Thomassen, die een poging wil wagen de onvrijwillige ruil ongedaan te maken.'

'Al degenen die dit zullen zien of horen lezen, saluut. Wij, Gabriël van Berchem, Daniël Vervlaessen, Jan de Beckere, Franck van den Heuvel, Lenaert Jan Mertens, Aert van Hove en Goert Jan Matheeusen, schepenen van Helmond, doen condit dat Godenaert Brant, schout dezer stad, voor ons is verschenen en ons geleverd heeft zekere "intendit", bevattende het verzoek om informatie aangaande Cornelis Geeraerts en Joost Driessen Weechgelts. Deze personen zijn namelijk gisteren, de 16e juni 1622, in de avond tussen 10 en 11 uur, als "ghijlieden" op het Binderseynde de wacht hield, ter plaatse genaamd aan het Lijndeken, alwaar men gewoonlijk de wacht houdt, aangehouden. Zij wilden niet zeggen wie zij waren. Er volgde toen een steekpartij, waarbij voornoemde Joost één der wachters (rotgezellen) nl. Peeter Peeters, dodelijk gekwetst door zes zware steken, achterliet.

De toedracht: nadat ten derde male de twee bedoelde personen verzocht was te vertrekken -wat zij telkens weigerden- sprong Peeters op de rug van Joost. Die tastte in zijn broek of kous, terwijl Cornelis Geeraerts Peeter aanviel om hem zijn stok te ontfutselen. Peeter struikelde, viel boven op Joost en die stak onmiddellijk toe. Hij zou zeker nog vaker hebben gestoken ware het niet dat de andere wachten hem overmeesterden (en dat viel nog niet mee; zij moesten zich stevig "defenderen" om niet ook "gequetst" te worden). De betrokken personen zijn inmiddels "verhoort ende geëxamineert", en de aanwezige wachters bevestigen onder ede het verhaal.'

Waarom zou de volgende nogal zeurend overkomende verklaring zijn opgesteld? 'Schepenen van Helmond certificeren dat voor hen verschenen zijn de eerbare Wouter Laureyssen, oud-burgemeester, 40 jaar, en Joost Bex, waard in de Wildeman, 43 jaar oud, en die hebben op verzoek van Jan Sonnemans, waard in de Sterre te Eindhoven, onder ede verklaard dat in de tijd dat kapitein Ebrimont zijn compagnie ruiters "oplichtende" was binnen deze stad Helmond, de voornoemde kapitein logeerde in de herberg van Joost. Deze laatste zorgde voor de kost van de kapitein en van diens dienaren en paarden. De kapitein heeft correct betaald, zonder Joost benadeeld te hebben. Probleem is echter, en dat wordt door de oud-burgemeester bevestigd,

Wapen familie Becx

hetgeen hem toekomt.'

dat Joost het grootste en "schoonste" deel van zijn herberg niet kon gebruiken, en derhalve toch inkomsten heeft misgelopen.'

Een voorbeeld van een vrijbrief:

'Allen die dit zullen zien of horen lezen, saluut. Het stadsbestuur van Helmond certificeert dat Jan Reynders van Velden een burger van deze stad is, molenmaker van zijn handwerk, en wij bidden eenieder die dit leest, gouverneurs, kolonels, kapiteins, luitenants, vaandrighs, sergeanten en soldaten, deze Jan ongehinderd te laten passeren, met

'Wij, Wolff Francken en Aert van Hoeff, schepenen van Helmond, doen condt dat voor ons is verschenen de eerbare Anthonis Huyberts, eertijds ook schepen dezer stad, oud omtrent 58 jaar, en die heeft op verzoek van de vertegenwoordigers van het dorp Mierlo verklaard dat hij een aantal jaren geleden diverse granen heeft geleverd ten dienste van haare Hoogheden aan zekere Commissarissen daartoe binnen Helmond gesteld, en dat een zekere jonker Hambroeck "tot sijne beste weten" namens mijnheer van Etten, generaal, van alle omliggende dorpen diverse wagens en karren liet komen, om het graan naar het Huis van Heeswijk en naar 's Hertogenbosch te brengen. Bovendien had de jonker aan Anthonis gevraagd om ijlbode te willen zijn, om aan alle dorpen over te brengen hoeveel karren en wagens ieder dorp had geleverd, en welke zaken elke kar had uitgevoerd. Immers, voor elke malder vracht zou 20 stuivers worden betaald. Zo is dat ook gegaan met betrekking tot de inbreng van het dorp Mierlo, en wel op een "rechtveerdiche" manier. Aldus de attestant.'

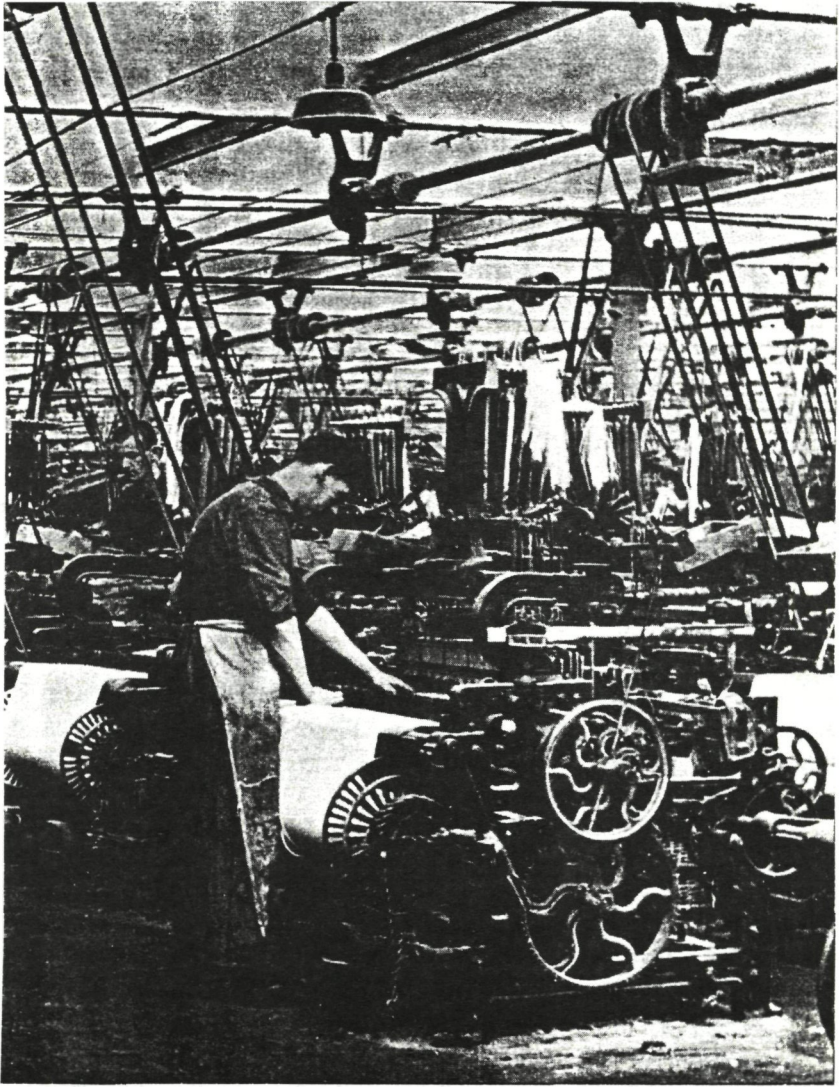
'Marten Fabri, onze eerbare secretaris, attesteert op verzoek van onze schout Josepho van Geffen, onder de eed van zijn "officie" (reeds meer dan 36 jaar door hem uitgeoefend), dat hij nog niet zo lang geleden met de schout aanwezig was ten huize van Jan Claes van Roy en Lenaert Mertens, hen vermanende om niet meer "eenighe wederspannicheyt oft restentie te doene", en daar waren nog twee "resistente" burgers bij betrokken, namelijk Jan Rutten en Cornelis Henrick Corael.'

Den Bosch en de Meierij behoren in 1622 nog tot de koning van Spanje. De handel ondervindt zo zijn problemen door de woelige tijden:

'Wij, burgemeesters, schepenen en raad der stad Helmond, onder de gehoorzaamheid van Zijne Koninklijke Majesteit van Hispaniën, certificeren dat heden voor ons verschenen zijn de eerbare Willem Lodewijcx, oud omtrent 63 jaar, en Peeter van Thoren, oud omtrent 53 jaar en Jan Frans Jonckers, oud 38 jaar, alle drie geboren burgers dezer stad, facteurs van lijnwaad, die ten verzoeken van Henrick van Vucht, eertijds burgemeester van Helmond, verklaren dat zij in het begin van dit jaar (1622) 102 stukken onbewerkt linnenwaad aan voorschreven Henrick hebben verkocht, die hij vervolgens heeft gezonden aan een zekere Guillam van Aelst, wonende te 's Hertogenbosch, om het aldaar te laten bleken. Aangezien Den Bosch ook bij het grondgebied van de koning van Spanje hoort, heeft dat linnen dus geen vijandelijke bodem "geraect", en de rebellen hebben dus op geen enkele manier voordeel gehad aan genoemde verzending.'

De armen- en ziekenzorg vereist extra inspanningen. In het begin van de zeventiende eeuw wordt de omgeving door pest geteisterd. De bestuurders van de Tafel van de Heilige Geest stellen een nieuwe gasthuismeester aan. Hieronder volgt een samenvatting van het contract.

'Thomas Janssen van Leeck heeft aangenomen van Jan Mertens en Jan Becx, provisoren der Tafel van de Heilige Geest van Helmond, te bewaren in deze tijd van pest het Gasthuis dat buiten Helmond staat, van heden tot Bamis naastkomende. Alle zieken en krankten door de pest besmet, en de armen en schamelen, zullen in Thomas een goede Gasthuismeester vinden. Hij zal de doden, ook degenen die niet in het gasthuis zijn gestorven, begraven. De kerkmeesters zullen met negentig gulden en negen vaten rogge bijspringen. Aan familieleden van opgenomen zieken zal dringend worden verzocht hun zieken te gaan bezoeken, maar ook om zes stuivers in de kosten bij te dragen. En indien er mensen in eigen huis of hut zijn overleden, dan moeten die familieleden ook helpen bij het begraven, en daarbij vijftwintig stuivers per keer betalen. Ook het "cuysen" en het "scrobben" van een huis na een sterfgeval moet door de familie worden gedaan. Bij absentie van familie zal de Gasthuismeester die taak uitvoeren, maar daar staat dan een aparte vergoeding tegenover.'

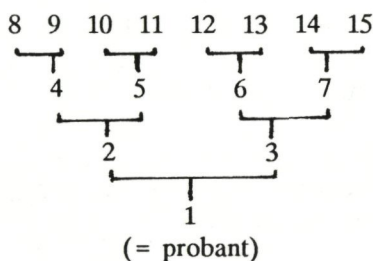
KWARTIERSTATEN VAN ECHTE HELMONDERS

Door A. Bodemeijer

Al enige tijd loop ik met het plan rond enkele door mij uitgewerkte kwartierstaten te publiceren. Het betreft alhier geboren personen met veel Helmondse voorouders. Voor lezers die niet precies weten wat een kwartierstaat is, het volgende: het is een schema van iemands rechtstreekse voorouders, generatiegewijs geordend.

Een kwartierstaat is het tegenovergestelde van een stamboom. Een kwartierstaat werkt van het heden naar het verleden en omvat alle voorouders, zover die te vinden zijn. Zowel mannen als vrouwen. De gene, van wie de kwartierstaat wordt gemaakt, wordt 'probant' genoemd.

Om overzicht te bewaren zijn er diverse systemen bedacht, waarbij elke voorouder een nummer krijgt. Het meest gebruikt is de methode, waarbij de mannen -uitgezonderd nummer 1 die zowel man als vrouw kan zijn- steeds even nummers krijgen en hun vrouwen dat nummer plus één.

Een *stamboom* gaat uit van een stamvader die in het verleden leefde en werkt naar het heden toe. In een stamboom komen alle gevonden kinderen van de stamvader voor, zowel jongens als meisjes. Van iedere zoon worden als hij trouwt en kinderen krijgt ook alle zoons en dochters opgenomen doch steeds gaat men alleen met de jongens verder.

In een stamboom hebben alle personen dezelfde achternaam, namelijk die van de stamvader. (Of één of meerdere zoons moeten een andere familienaam hebben aangenomen; voor 1750 ziet men dat vaak).

Bij een *parenteel* gaat men ook met de meisjes verder, maar die ziet men zelden of nooit in genealogische vakbladen afgedrukt. Trouwens, een stamvader komt ook niet uit de lucht vallen. Die vindt men door zijn stamreeks zo ver mogelijk op te voeren.

Een *stamreeks* is dan weer de lijst van voornamen met geboorteplaats en -datum van vader, vaders vader enz. In een kwartierstaat zijn dat de nummers 2, 4, 8, 16, 32, 64, 128, en zo verder.

Het doel dat ik nastreef is het volgende:

1. Duidelijk laten uitkomen dat alle Helmondse autochtonen familie van elkaar zijn.
2. Dat er voor menig een veel meer van zijn voorouders is bewaard gebleven dan hij denkt. Bijvoorbeeld:
 - a. de handtekening van zijn (bet)(over)grootvader.
Gelukkig werd vroeger ook bij overlijden vaak aangifte gedaan door de zoon van de overledene, een ander familielid of een bekende, en kwam er niet een looper van het begrafenisfonds die een zo bij uitstek echte familieaangelegenheid overnam.
 - b. Vaak bevinden zich zaken in het gemeentearchief waarvan je je afvraagt hoe die daar zijn gekomen en gebleven. Bijvoorbeeld het militaire zakboekje van een persoon die in de eerste kwartierstaat voorkomt.

Om het bovenstaande te bereiken, wil ik een aantal kwartierstaten insturen van een Helmonder waarvan minstens één voorouder ook in de vorige publicatie van mij voorkomt.

Ik heb dankbaar gebruik gemaakt van hetgeen door anderen is uitgezocht en reeds in druk is verschenen. (bijv. Familie Eyndhouts door Mr. Dr. L. de Gou en Familie Sanders door W.J. Eijs).

Ik wil beginnen met de kwartierstaat van mevrouw M.C. Filipini-Coolen. De naam Coolen zou komen van Nicolaas, het is dan een patronym, een vadersnaam. Dit wil zeggen een familienaam afgeleid van een persoonsnaam (pater=vader). Een kind van Jan ging zich Janszoon =

Janssen noemen. Zo ook: Arnoldussen, Peters, Melters van Melchior, Nijssen van Dionysius, Pennings van Penne enzovoort.

De probandus van de volgende kwartierstaat, of in ons geval de probanda, is mevrouw de weduwe M.C. Filippini-Coolen:

Gedenk in Uwe godsvruchtige gebeden
DE ZIEL VAN ZALIGER

MARIA JOHANNA KAMP

Echtgenootte van
Johannes Wilhelmus Coolen

geboren te Helmond 4 Februari 18:2 en aldaar overleden 3 December 1944, voorzien van de H. Sacramenten der Stervenden; begravens 7 December d.a.v. op het R.K. Kerkhof te Helmond.

Deze was eene moeder, de bewondering en de gedachtenis der braven waardig. Wij herinneren ons hoe deugdzzaam en godsvruchtig zij leefde, en hoe zij door goedheid en liefde jegens haren echtgenoot en hare kinderen uitmunte.

Zij zag haar einde naderen met bovennatuurlijke gelatenheid en gerustheid zonder ophouden biddend tot God en Maria.

Lieve man, ik dank U voor Uw liefderijke zorgen; moge God U sterken, om deze beproeving geduldig te verdragen. Ik ga naar den hemel, daar zal ik voor U bidden en daar zullen wij elkander wederzien.

Dierbare kinderen en kleinkinderen: gij weet wat ik altijd voor U geweest ben: dient God in waarheid en oprechtheid des harten: eert Uwen vader al de dagen zijns levens; bemint- en helpt elkander en leeft zoo, dat gij den dood niet behoeft te vreezen.

Bidt voor mij en bij Gods troon zal ik Uwe zorgvolle moeder blijven.

Mijn Jezus barmhartigheid.

A. F. Aben, R.K. Begr.-ondernemer. K 1399

-- I --

1
MARIA CORNELIA
COOLEN, geboren op
woensdag 4 februari 1920 te
Helmond. (Zij is getrouwd
op dinsdag 4 september 1945
te Helmond, op 25-jarige
leeftijd met Jan Filippini.)

-- II --
(ouders)

2
JOHANNES WILHELMUS
COOLEN, geboren op
dinsdag 21 januari 1890 te
Helmond, wever, overleden
op donderdag 24 december
1964 te Helmond, 74 jaar
oud.

Hij is getrouwd op maandag
10 mei 1915 te Helmond, op
25-jarige leeftijd met

3 MARIA JOHANNA KAMP (23 jaar oud), geboren op donderdag
4 februari 1892 te Helmond, overleden op zondag 3 december 1944
aldaar, 52 jaar oud.

-- III --
(grootouders)

- 4 MARCELLUS COOLEN, geboren op donderdag 8 oktober 1857 te Helmond, roodverver, overleden op dinsdag 13 januari 1942 te Helmond, 84 jaar oud.
Hij is getrouwd op woensdag 18 april 1883 te Helmond, op 25-jarige leeftijd met
- 5 PETRONELLA VAN HORRIK (25 jaar oud), geboren op zondag 1 november 1857 te Helmond, overleden op zondag 26 september 1920 aldaar, 62 jaar oud.

Volgnummer.	DAGTEEKENING	Familiennaam. (Familiennaam der vrouw.)	Voornamen. (Voluit geschreven.)	Ge- slacht. M. Manne- lijk. V. Vrou- welijk.	Betrekkings- van elk persoon tot het hoofd van het huishouden. (Niks in te vullen voor stand- derlijk levende persoons.)	DAGTEEKENING	GEBORTEPLAATS. (Met aanwijzing der provincie voor inboortigen, van het land voor vreemdelingen.)	BURGERLIJKE STAAT	
	EX JAAR DEN INSCRJLVING.					EX JAAR DER GEBORTE.		X (gehuwd.) W. (weduwenstaat.) K (gescheiden van echt.)	Tijden de inschrij- ving.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1		Coolen	Marcellus	M.	Hoofd	8 oktober 1857	Helmond NB		
2		Horrik van	Schoonelle	V.	Weduw	1 November 1857			
3		Coolen	Helena Maria	V.	Dochter	17 Juli 1857			geh. alhier 21-5-07
4			Johannes Theobaldus	M.	Zoon	17 Augustus 1857			
5			Gerardus Johannes	M.	Zoon	12 October 1858			
6			Johannes Wilhelms	M.	Zoon	21 Januari 1859			
7			Petrus Marinus	M.	Zoon	19 December 1859			
8			Christiaan Henricus	M.	Zoon	17 Mei 1856			
9			Maria Johanna	V.	Dochter	31 Juli 1857			
10	8 feb 1904	Broekhoven van (weduw. van Horrik)	Johanna Maria	V.	Dochter	3 Merck 1825			25
11	9 Decemb 19	Coolen	Antonius Henricus	M.	Zoon	17 Mei 1856			
12	20 Oct. 1911		Petrus Marinus	M.	Zoon	19 Dec. 1893			

Gedeelte van het bevolkingsregister 1900-1913 met het gezin Coolen-
van Horrik. (Schoon)moeder woont in. Adres: 2e Haagstraat 15.

- 6 HENRICUS KAMP, geboren op donderdag 29 juni 1865 te Helmond, fabrieksarbeider, overleden op donderdag 30 april 1925 te Helmond, 59 jaar oud.
Hij is getrouwd op woensdag 30 april 1890 te Helmond, op 24-jarige leeftijd met
- 7 MARIA HENRICA VAN LIEROP (22 jaar oud), geboren op zaterdag 8 februari 1868 te Helmond, overleden op vrijdag 15 juni 1917 aldaar, 49 jaar oud.
Bij de geboorte van hun dochter Maria (hiervoor nummer 3) woonde het echtpaar op het Binderseind. Later verhuisde het gezin naar de Heistraat.

-- IV --
(overgrootouders)

- 8 JOHANNES COOLEN, geboren op woensdag 23 september 1829 te Helmond, wever en nachtwaker, overleden op maandag 25 december 1893 te Helmond, 64 jaar oud.
Hij was bij zijn overlijden woonachtig in 'De Haag'.
Hij is getrouwd op woensdag 14 januari 1857 te Helmond, op 27-jarige leeftijd met
- 9 HELENA MARIA VAN LIESHOUT (27 jaar oud), geboren op vrijdag 6 november 1829 te Beek en Donk, weefster, overleden op zaterdag 11 januari 1908 te Helmond, 78 jaar oud.
- 10 GERARDUS VAN HORRIK, geboren op zondag 27 februari 1825 te Someren, wever, overleden op vrijdag 17 februari 1893 te Helmond, 67 jaar oud.
Hij is getrouwd op donderdag 8 mei 1851 te Helmond, op 26-jarige leeftijd met
- 11 JENNE-MARIA VAN BOKHOVEN (23 jaar oud), geboren op maandag 3 maart 1828 te Helmond, overleden op dinsdag 14 november 1916 aldaar, 88 jaar oud.
Zie stamboom van de familie Van Bokhoven in Helmonds Heem 1985-1, blz. 15.
In 1890 bewoonde het gezin Van Horrik-van Bokhoven het huis Molenstraat E 52, later hernummerd in 156.

- 12 HENDRICUS KAMP, geboren op zaterdag 1 april 1837 te Helmond, venter, overleden op zaterdag 17 juni 1865 te Helmond, 28 jaar oud.

Hendricus Kamp kwam als jongeman in militaire dienst als remplaçant voor Albertus Franciscus Bots. Zijn zakboekje bevindt zich in de collectie identiteitspapieren bij de Gemeentelijke archiefdienst in Helmond. Hendricus was een goed schijfschieter.

Een remplaçant, ofwel nummervervisselaar, was iemand, die als plaatsvervanger de dienstplicht voor een ander vervulde. Degene, die zich aan de dienstplicht wilde onttrekken, moest wel zelf de plaatsvervanger werven, bekostigen en dienst doen nemen. Iets wat natuurlijk alleen weggelegd was voor zonen van rijke ouders, zoals voor fabrikantenzoon Albertus F. Bots.

Het remplaçantienstelsel werd in Nederland in 1898 afgeschaft.

Hij is getrouwd op woensdag 4 februari 1863 te Helmond, op 25-jarige leeftijd met

- 13 JOHANNA MARIA CROOIJMANS (24 jaar oud), geboren op maandag 3 september 1838 te Helmond, overleden op woensdag 24 maart 1880 aldaar, 41 jaar oud.

Ruim een maand later al werd hun eerste kind geboren, dochter Gertrudis. Vlak voor de geboorte van zoon Henricus (zie nummer 6) overleed vader Hendricus. Het gezin woonde toen op 'De Heuvel' nr. D 152. Weduwe Johanna verhuisde nog in 1863 naar het pand Wal B 241.

- 14 ADRIANUS HENDRICUS VAN LIEROP, geboren op vrijdag 17 maart 1837 te Helmond, wever, overleden op donderdag 18 februari 1926 te Mierlo, 88 jaar oud.

Hij is getrouwd op woensdag 30 juli 1862 te Helmond, op 25-jarige leeftijd met

- 15 JOHANNA MARIA VAN KESSEL (29 jaar oud), geboren op dinsdag 26 februari 1833 te Helmond, overleden op maandag 4 juni 1900 aldaar, 67 jaar oud.

SIGNALEMENT

van *Kamp Hendricus*

Zoon van *Bathij*
 En van *Hendrica Erard*
 Geboren te *Selmens*
 Provincie *Noord Brabant*
 Den *1 April 1837*
 Laast gewoond te *Selmens*
 Provincie *Noord Brabant*
 Lang 1 el *7* palm *3* duim, *2* streep.
 Aangezigt *oraal*
 Voorhoofd *laag*
 Oogen *blauw*
 Neus *spits*
 Mond *gewoon*
 Kin *spits*
 Haar *bruin*
 Wenkbrauwen *idem*
 Merkbare teekenen *geene*

Heeft de kinderzichte gehad in het Jaar

Is gevaccineerd geweest in het Jaar *1858*

gevacceerd geweest in het jaar 1858

Nummers { *Bij de Compagnie, No. 577*
Op de Contrôle, No. 257
Op het Stamboek, No. 4660
Op het Schuldboek Fo. 17 198

Het zakboekje van Hendricus Kamp, 1857-1859.

Wanneer, en op welke wijze, bij het korps aangekomen.

Op den 30. Mei 1857 ingedeeld als Helmond voor den tijd
van drie jaeren, zijnde nummerverwijfelbaar met Pels
Albertus Franciscus van de ligting van 1857 uit de provincie
Noord-Brabant gemeente Helmond onder 1ste by die voor de
lijst was aangewezen ten vervanging van Cuccimand
Marinus, de ligting van 1855 187 1ste Regim^t Infanterie
hijde grondnummer 210 1ste 24604 op het Stamboek van
het Korps Reserve.

Op den 12 April 1858 in activiteit. *MM*
Het groot verlof den 1 October 1858.

Den 12 Julij 1859 bij het Korps Penning
Het groot verlof den 1 Augustus 1859
MM

Beyordering bij het korps.

Is de 2de Klasse van het Reservekorps.

-- V --
(betovergrootouders)

- 16 MARCELLUS COOLEN, gedoopt op zaterdag 16 juni 1804 te Helmond, wever, overleden op woensdag 28 december 1853 te Helmond, 49 jaar oud.
Hij is getrouwd op donderdag 14 mei 1829 te Helmond, op 24-jarige leeftijd met
- 17 HENRICA VAN VEGGEL (22 jaar oud), gedoopt op maandag 21 juli 1806 te Helmond, weefster, overleden op vrijdag 1 maart 1861 te Helmond, 54 jaar oud.
- 18 PETER VAN LIESHOUT, gedoopt op dinsdag 9 april 1805 te Beek en Donk, dagloner.
Hij is getrouwd op vrijdag 3 februari 1826 te Beek en Donk, op 20-jarige leeftijd met
- 19 ANNA MARIA DE GROOT (31 jaar oud), gedoopt op zaterdag 24 mei 1794 te Gemert, overleden op vrijdag 17 december 1858 te Helmond, 64 jaar oud.
- 20 JOHANNES HENDRIK VAN HORRIK, gedoopt op zondag 2 mei 1790 te Someren, landbouwer, overleden op woensdag 22 november 1837 te Helmond, 47 jaar oud.
Hij is getrouwd op zondag 30 april 1815 te Someren, op 24-jarige leeftijd met
- 21 PETRONELLA VAN DE MOOSDIJK (32 jaar oud), gedoopt op dinsdag 31 december 1782 te Someren, overleden op zaterdag 2 juli 1831 aldaar, 48 jaar oud.
- 22 JOSEPHUS VAN BOKHOVEN, gedoopt op donderdag 23 mei 1793 te Helmond, wever, overleden op dinsdag 1 januari 1856 te Helmond, 62 jaar oud.
Hij is getrouwd op zaterdag 21 mei 1825 te Helmond, op 31-jarige leeftijd met
- 23 WILLEMIJN VAN STIPHOUT (30 jaar oud), gedoopt op donderdag 12 juni 1794 te Helmond, overleden op maandag 23 september 1861 aldaar, 67 jaar oud.

De 2e Haagstraat in 1958.

- 24 JOHANNES MATHIJS KAMP(EN)**, gedoopt op donderdag 6 september 1810 te Weert, venter en kramer, overleden op zondag 20 juni 1880 te Helmond, 69 jaar oud.
Hij is getrouwd op donderdag 7 juli 1836 te Helmond, op 25-jarige leeftijd met
- 25 HENDRICA EVERS** (26 jaar oud), gedoopt op zondag 22 april 1810 te Deurne, overleden op donderdag 8 januari 1891 te Helmond, 80 jaar oud.
- 26 JOHANNES CROOYMANS**, gedoopt op vrijdag 18 augustus 1797 te Helmond, wever en venter, overleden op zondag 22 oktober 1882 te Helmond, 85 jaar oud.
Hij is getrouwd op donderdag 15 september 1836 te Helmond, op 39-jarige leeftijd met
- 27 JACOBA LINTERMANS** (31 jaar oud), gedoopt op maandag 17 juni 1805 te Asten, overleden op zondag 27 april 1873 te Helmond, 67 jaar oud.

- 28 WILLEM VAN LIEROP, gedoopt op zondag 11 september 1803 te Helmond, wever, overleden op donderdag 20 mei 1869 te Helmond, 65 jaar oud.
Hij is getrouwd op donderdag 12 februari 1829 te Helmond, op 25-jarige leeftijd met
- 29 GERTRUDIS VERHAGEN (23 jaar oud), gedoopt op vrijdag 6 december 1805 te Gemert, overleden op zondag 25 december 1870 te Helmond, 65 jaar oud.
- 30 JAN VAN KESSEL, gedoopt op vrijdag 19 februari 1790 te Helmond, overleden op zaterdag 2 september 1865 aldaar, 75 jaar oud.
Hij is getrouwd op donderdag 27 augustus 1818 te Helmond, op 28-jarige leeftijd met
- 31 ANNA MARIA VAN LEEUWEN (20 jaar oud), gedoopt op woensdag 31 januari 1798 te Geldrop, overleden op dinsdag 12 juli 1864 te Helmond, 66 jaar oud.

-- VI --
(oudouders)

- 32 ANDRIES COOLEN, gedoopt op zondag 23 maart 1766 te Helmond, overleden op zaterdag 16 juli 1836 aldaar, 70 jaar oud.
Hij is getrouwd op zondag 1 november 1795 te Helmond, op 29-jarige leeftijd met
- 33 JOANNA (DE) VOS, gedoopt te Asten, overleden op donderdag 10 december 1829 te Helmond.
- 34 HENRICUS VAN VEGGEL, gedoopt op donderdag 17 maart 1774 te Helmond, wever, overleden op maandag 18 januari 1847 te Helmond, 72 jaar oud.
Hij is getrouwd op zondag 28 april 1793 te Helmond, op 19-jarige leeftijd met
- 35 PAULINA VAN BREE (BRé) (27 jaar oud), gedoopt op vrijdag 1 november 1765 te Vlierden, overleden op dinsdag 26 december 1843 te Helmond, 78 jaar oud.
- 36 ARNOLDUS VAN LIESHOUT, gedoopt op zondag 9 juli 1775 te Beek en Donk, dagloner.
Hij is getrouwd op zondag 15 juli 1804 te Beek en Donk, op 29-jarige leeftijd met

3e Haagstraat. Tot het midden van deze eeuw stonden er veel van dit soort arbeidershuisjes in het Haagje.

37 ANNA MARIA BLAAKMANS (BRACKMANS) (36 jaar oud), gedoopt op maandag 28 september 1767 te Aarle-Rixtel, spinster, overleden op donderdag 17 januari 1828 te Beek en Donk, 60 jaar oud.

38 GODEFRIDUS DE GROOT.

Hij is getrouwd op zondag 1 augustus 1784 te Gemert met

39 MARIA DORELEIJERS.

Godefridus de Groot trouwde in 1784 voor de derde maal.

40 HENDRICUS VAN HORRIK.

Hij is getrouwd op zondag 13 november 1774 te Someren met

41 GERTRUDA PETERS (CORNELISSEN).

42 ANTONY VAN DE MOOSDIJK.

Hij is getrouwd op zondag 25 januari 1778 te Someren met

43 PETRONELLA VAN DOORN.

44 CAROLUS VAN BOKHOVEN, gedoopt op maandag 11 december 1769 te Helmond, wever, overleden op vrijdag 9 februari 1838 te Helmond, 68 jaar oud.

Hij is getrouwd op zondag 17 juni 1792 te Helmond, op 22-jarige leeftijd met

45 JOHANNA VERHOFSTAD (22 jaar oud), gedoopt op zaterdag 10 februari 1770 te Helmond, overleden op zondag 21 maart 1813 aldaar, 43 jaar oud.

46 JOHANNES VAN STIPHOUT, gedoopt op zondag 28 juli 1771 te Helmond, wever, overleden op woensdag 14 april 1841 te Helmond, 69 jaar oud.

Hij is getrouwd op zondag 13 juli 1788 te Helmond, op 16-jarige leeftijd met

Het Binderseind circa 1905. Foto: H. Waijers. In deze omgeving woonde rond 1890 het gezin H. Kamp-van Lierop (nrs. 3, 6 en 7)

- 47 HELENA VAN DOL (24 jaar oud), gedoopt op dinsdag 30 augustus 1763 te Helmond, weefster, overleden op woensdag 22 juni 1831 te Helmond, 67 jaar oud.
- 48 LAMBERTUS KAMP(EN), gedoopt op 12 juli 1784 te Weert, kramer en wever, overleden op dinsdag 26 februari 1850 te Helmond, 65 jaar oud.
Hij is getrouwd op 2 februari 1803 (13 Pluviôse van het 11e jaar) op 18-jarige leeftijd met
- 49 GERTRUDIS SAES (20 jaar oud), gedoopt op 16 maart 1782 te Weert. Zie de afbeelding van hun trouwakte op de volgende bladzijden.
- 50 PAULUS E(E)VERS, gedoopt op vrijdag 20 januari 1786 te Deurne, wever, overleden op vrijdag 20 april 1849 te Deurne, 63 jaar oud.
Hij was gehuwd met
- 51 MARIA CATHARINA VAN DEN DUNGEN, gedoopt op dinsdag 3 november 1778 te Schijndel, overleden op woensdag 16 december 1818 te Deurne, 40 jaar oud.
- 52 FRANSIS CROOIJMANS, gedoopt op maandag 25 april 1768 te Helmond, wever, overleden op dinsdag 23 november 1847 te Helmond, 79 jaar oud.
Hij is getrouwd op zondag 15 mei 1796 te Helmond, op 28-jarige leeftijd met
- 53 WILLEMIJN VAN DER HORST (28 jaar oud), gedoopt op maandag 7 december 1767 te Helmond, overleden op donderdag 3 november 1831 aldaar, 63 jaar oud.

ACTE DE MARIAGE

Mairie de West

Arrondissement communal de Ruremunde

Du *troisième* jour du mois de *Mars* l'an *onze*
de la République française.

ACTE DE MARIAGE de *Sambert Kampen*, mineur d'après le
âge de *dix neuf* ans, né à *West* département
de la *Meuse inférieure* le *vingt* du mois de *février*
l'an mil sept cent *quarante quatre* profession de *tailleur*
demeurant à *Medemont* département de la *Meuse inférieure*
fils mineur de feu *Henry Kampen* demeurant
à *Medemont* département de la *Meuse inférieure*
et de *Jacqueline Terken Conjoint*.

Et de *Portrade Saet* âgée de *vingt deux*
ans, née à *West* département de la *Meuse inférieure*
le *seize* du mois de *mars* l'an mil sept cent *quatre vingt*
de *West* département de la *Meuse inférieure*
demeurant à *West* département de la *Meuse inférieure*
fille majeure de feu *Mathieu Saet* demeurant
à *West* département de la *Meuse inférieure*
et de *Petronille Gouffon Conjoint*.

Les actes préliminaires sont extraits des registres des publications de mariage
faites à West le jour du mois de *mars*
dernier.

et affichés aux termes de la Loi, et l'acte de reconnaissance
de *Sambert Kampen*, délivré à West le
dix du mois de *mars* dernier, et celui de
Portrade Saet également délivré à West, le
dix *sept* du mois de *mars* *onze*.

le tout en forme, de tous lesquels actes il y a donné lecture par moi, officier public, aux termes de la Loi.

Lesdits époux présents ont déclaré prendre en mariage, l'un *Portrud Saed*

l'autre *Lambert Kampen*

En présence de *Mathieu Vestjens* demeurant à *West* département de *la Meuse inférieure* profession de *Parapigneur* âgé de *soixante deux ans*,

De *François Cornille Stalijens* demeurant à *West* département de *la Meuse inférieure* profession de *Cabaretier* âgé de *vingt deux ans*,

De *Cornille Van Sijmen* demeurant à *West* département de *la Meuse inférieure* profession de *Boulayeur* âgé de *vingt huit ans*

Et de *Jacques Saed* demeurant à *West* département de *la Meuse inférieure* profession de *tailleur* âgé de *trante six ans*.

Après quoi, moi *Jean François Van der Pijpen* adjoint au maire de la commune de *West* faisant les fonctions d'officier public de l'état civil, ai prononcé qu'au nom de la Loi, lesdits époux sont unis en mariage. Et ont, lesdits époux et témoins signé avec moi

à l'exception de *Lambert Kampen* futur époux âgé déclaré ne savoir écrire.

signé avec moi.
Pour le Maire
J. Van der Pijpen
R. d'joint

Georges Jaes
maire resté
François Cornelius Stalijens
Cornille van Sijmen
Jacques Saed

54 PHILIPPUS LINTERMANS.

Hij is getrouwd op zondag 26 januari 1794 te Asten met

55 MARIA VAN HEUGTEN (HUGTEN ENZ.).

56 JOSEPH VAN LIEROP, gedoopt op donderdag 3 juni 1773 te Helmond, wever, overleden op maandag 21 oktober 1844 te Helmond, 71 jaar oud.

Hij is getrouwd op zondag 11 november 1798 te Helmond, op 25-jarige leeftijd met

57 MARIA CATHARINA VAN DIJK (27 jaar oud), gedoopt op maandag 14 januari 1771 te Helmond, overleden op maandag 10 februari 1834, 63 jaar oud.

58 ADRIAAN VERHAGEN, gedoopt op maandag 5 februari 1759 te Schijndel.

Hij is getrouwd op zaterdag 30 september 1786 te Gemert, op 27-jarige leeftijd met

59 JOHANNA CORSTENS.

60 FRANCIS VAN KESSEL, gedoopt op zaterdag 15 oktober 1746 te Helmond, overleden op zondag 23 mei 1802 aldaar, 55 jaar oud.

Hij is getrouwd op zondag 19 juni 1785 te Helmond, op 38-jarige leeftijd met

61 JOHANNA-MARIA VAN OORSCHOT (27 jaar oud), gedoopt op dinsdag 16 mei 1758 te Helmond, overleden op vrijdag 8 januari 1830 aldaar, 71 jaar oud.

62 RIJNIER VAN LEEUWEN, gedoopt op zaterdag 12 april 1766 te Heeze, dagloner, overleden op vrijdag 19 maart 1847 te Geldrop, 80 jaar oud.

Hij is getrouwd op zondag 6 maart 1791 te Geldrop, op 24-jarige leeftijd met

63 PETRONELLA CLUIJTMANS (26 jaar oud), gedoopt op vrijdag 28 december 1764 te Beek en Donk, overleden op zondag 20 juli 1806 te Zes Gehuchten, 41 jaar oud.

INDEX OP ACHTERNAMEN

Er wordt verwezen naar de nummers 1 t/m 63 vóór de persoonsbeschrijvingen.

Blaakmans (Brackmans), 37.
Bokhoven, 11, 22, 44.
Bree (Bré), 35.

Cluijtmans, 63.
Coolen, 1, 2, 4, 8, 16, 32.
Corstens, 59.
Crooijmans, 13, 52.
Crooymans, 26.

Dijk, 57.
Dol, 47.
Doorn, 43.
Doreleijers, 39.
Dungen, 51.

E(e)vers, 50.
Evers, 25.

Filippini, 1.

Groot, 19, 38.

Heugten (Hugten enz.),
55.
Horrik, 5, 10, 20, 40.
Horst, 53.

Kamp, 3, 6, 12.
Kamp(en), 24, 48.
Kessel, 15, 30, 60.

Leeuwen, 31, 62.
Lierop, 7, 14, 28, 56.

BID VOOR DE ZIEL VAN ZALIGER
MARCELLUS COOLEN,
Weduwnaar van
Petronella van Horrik,
Lid der H. Familie J. M. J.,
geboren te Helmond den 8 October 1857 en overleden
aldaar den 13 Januari 1942.

Zoo gij mij 's morgens vroeg komt zoeken, zal ik er niet meer zijn. Job. VII, 21.

Waakt derhalve, want gij weet niet, in welke ure de Heer zal komen. Matth. XXIV, 42.

Tech zijn wij gerust, want niet de plotselinge dood is te vreezen, maar wel die, welke te gelijk en plotseling en onvoorbereid is. H. Greg.

Deze dood was dan ook geen dood, maar een overgang en eene verandering van woonplaats van eene slechtere tot eene betere. H. Joann. Chrys.

Welk een geluk voor mij eens, na een trouw eerder en navolger van Jezus, Maria, Jozeph te zijn geweest op aarde, in hun heilig gezelschap opgenomen te worden in den hemel, en dat voor eene eeuwigheid! Opdr. aan J. M. J.

Dierbare Kinderen, hebt dank, voor alles, wat gij voor mij gedaan hebt, vooral in de laatste dagen van mijn leven. Doet gij, wat gij van Uwen Vader en Uwe Moeder en geleerd, en ontvangen, en gehoord, en gezien hebt, en de God des vredes zal met U zijn. Phil. IV, 9.

Zoet Hart van mijn Jezus, laat mij U altijd meer en meer beminnen.

(300 d. aflaat.)
R. I. P.

J. W. van Dam, Aanspreker.

K 1395

Lieshout, 9, 18, 36.
Lintermans, 27, 54.

Moosdijk, 21, 42.

Oorschot, 61.

Peters (Cornelissen), 41.

Saes, 49.
Stiphout, 23, 46.

Veggel, 17, 34.
Verhagen, 29, 58.
Verhofstad, 45.
Vos, 33.

INDEX OP VOORNAMEN

Adriaan, 58.
Adrianus Hendricus, 14.
Andries, 32.
Anna Maria, 19, 31, 37.
Antony, 42.
Arnoldus, 36.

Carolus, 44.

Francis, 60.
Fransis, 52.

Gerardus, 10.
Gertruda, 41.
Gertrudis, 29, 49.
Godefridus, 38.

Helena Maria, 9.
Helena, 47.
Hendrica, 25.

Hendricus, 12, 40.
Henrica, 17.
Henricus, 6, 34.

Jacoba, 27.
Jan, 1, 30.
Jenne-Maria, 11.
Joanna, 33.
Johanna, 59.
Johanna Maria, 13, 15.
Johanna-Maria, 61.
Johanna, 45.
Johannes, 8, 26.
Johannes Hendrik, 20.
Johannes Mathijs, 24.
Johannes, 46.
Johannes Wilhelmus, 2.
Joseph, 56.
Josephus, 22.

Lambertus, 48.

Marcellus, 4, 16.
Maria Catharina, 51, 57.
Maria Cornelia, 1.
Maria, 39.
Maria Henrica, 7.
Maria Johanna, 3.
Maria, 55.

Paulina, 35.
Paulus, 50.
Peter, 18.
Petronella, 5, 21, 43, 63.
Philippus, 54.

Rijnier, 62.

Willem, 28.
Willelijn, 23, 53.

NOG VERKRIJGBAAR

U kunt nog voorradige exemplaren van Helmonds Heem en de Historische Reeks bestellen door het benodigde bedrag over te maken naar de penningmeester met vermelding van jaargang en nummer.

<u>Jaargang-nr</u>	<u>Hoofdartikel</u>	<u>Prijs</u>
1980-3	Helmonders als Zouaaf	f 2,50
1981-3	Helmond in het begin van de twintigste eeuw (jeugdherinneringen van mevr. M. Biemond-Kam deel 1)	f 2,50
1982-1	Gezondheids- en zuigelingen­zorg aan het begin van de twintigste eeuw (jeugdherinneringen van mevr. M. Biemond-Kam deel 3)	f 2,50
1982-2	►Thomas Royakkers (1821-1898); een Helmonds architect deel 1 ►Jeugdherinneringen van mevr. M. Biemond-Kam deel 4	f 2,50
1982-3	►Oorlog 1914-1918 (jeugdherinneringen van mevr. M. Biemond-Kam deel 5 ►Thomas Royakkers deel 2	f 2,50
1982-4	De Latijnse school 1810	f 2,50
1983-1	►Beginjaren Begemann 1871-1889 ►Helmond in de Franse Tijd	f 2,50
1983-2	Stichting van het klooster Binderen deel 1	f 2,50

1983-3	►Drukkers in negentiende eeuw Helmond ►Stichting van het klooster Binde- ren deel 2	f 2,50
1983-4	Sint Lambertus, patroon van onze stad	f 2,50
1984-1	Het klooster Binderen	f 1,00
1985-4	Armenzorg in Helmond 1870-1912	f 2,50
1986-3	De Capucijnen in Helmond	f 2,50
1987-2	Station Helmond 1866-1987	f 2,50
1987-4	Ontwakend Helmond 12e en 13e eeuw	f 2,50
1988-1	De warme bakkers in vroeger tijden te Helmond	f 2,50
1988-2	Computerverwerking van historische gegevens	f 2,50
1988-4	Rapport van archeologisch onder- zoek in de Marktstraat deel 2	f 2,50
1989-1	Epidemieën	f 2,50
1989-2	600 Jaar Helmondse ambachtsgilden	f 2,50
1989-3	To Hölscher	f 2,50
1989-4	Zeden en gewoonten in Helmond in 1658	f 2,50
1990-1	Handleiding voor stamboomonder- zoek	f 3,50

1990-2	Kasteel Croy; familie Van der Brug- ghen	f 3,50
1990-3	Uitgeverij Helmond	f 3,50
1990-4	De Van Berlaers deel 1	f 3,50
1991-1	Het goedkope winkeltje; familie Bijnen	f 3,50
1991-2	Een slotje op klein Bruheze (Brouwhuis)	f 3,50
1991-3/4	Levensloop van Carel Frederik Wesselman I, muntmeester van Utrecht en Heer van Helmond	f 5,00
1992-1	Het Robustelly-orgel van de St. Lambertuskerk	f 5,00
1992-2	►Protestanten in 18e eeus Hel- mond ►Helmondse kermis 1880-1910	f 5,00

HISTORISCHE REEKS:

- * De verdwenen burcht van Helmond. (z.j.) f 1,00
- * Leven en werken van de 'Helmondse' organist
en componist J.B. Kolkman. (1992) f 2,00

INHOUD HELMONDS HEEM 1992

In de hieronder volgende inhoudsopgave zijn de artikelen opgenomen, alsmede de reacties op artikelen en boekbesprekingen. Mededelingen, felicitaties, in memoria en dergelijke zijn weggelaten.

- A. Bodemeijer Kwartierstaten van echte Helmonders deel 1, 1992-4 blz. 283
- J. van der Heijden Giel van Hooff: het gebouw van d'n bond (boekbespreking), 1992-1 blz. 65
- J. van der Heijden
& A. Vergoossen Heerlijke grondcijnsen in Peelland, 1992-4 blz. 249
- G. van Hooff &
G. van Neerven 25 Jaar d'n Herd: een kwart eeuw zorg voor thuislozen in Helmond, 1992-1 blz. 11
- N. van der Horst Herinneringen uit vroeger dagen... Waar er zeven eten, kunnen dat er ook acht, 1992-1 blz. 46
- K. van Houten De vriendenkring Robustelly-orgel en haar activiteiten, 1992-1 blz. 37
- T. Korporaal Protestanten in Helmond tijdens de ambtsperiode van dominee J.C. Walkart 1729 - 1779, 1992-2 blz. 73
- C. Laros m.m.v.
de redactie De familie Bijlo-Sterk, 1992-3 blz. 141
- Algemene inleiding 141; Naar Helmond 147.
De Heuvel, september 1886 - voorjaar 1895
152; De familie Hoogstraten en Marie van

Markenstein 155; Piet Manders en knecht Tinus 158; Hotel de Bruxelles 159; Postkantoor 161; Boekhandel De Reijdt 165; Jaarlijkse hoogtepunten 166; Heuvelse kermis 166; de brand van 14 februari 1895 172; De scholen op de Wiel 177; Schoolgenootjes, vrienden en vriendinnen 184; Het station / familie De Vries-Hogendijk 187.

De Vossenbergr / Molenstraat, voorjaar 1895 - mei 1898 193; De burens 196; Het capucijnerklooster op de Vossenbergr 198; Ons leven in de Molenstraat 201; Mijn verjaardag (jeanne bijlo) 7 juli 1896 202; De Molenstraatse kermis anno 1895 205; Uit logeren 207; Sinterklaasvoorbereiding 211; Kerst 212; De verjaardag van Lilly Fentener van Vlissingen, 1895 215;

Afscheid van Helmond 218; Galgemaal 220; De verhuizing 221; Naspel 223;

- Redactie Het orgel van de St. Lambertuskerk in Helmond, 1992-1 blz. 7
- Redactie Helmonds kermis rond de eeuwwisseling (bespreking onderzoek P. de Kock), 1992-2 blz. 123
- A. Vergoossen De invloed van de gereformeerde gemeente op het bestuurlijk bestel van Helmond tijdens het predikantschap van J. Walkart, 1992-2 blz. 113
- S. Vonk Robustelly: een overzicht van zijn orgels, 1992-1 blz. 4
- S. Vonk Pijporgels, 1992-1 blz. 21

- S. Vonk Bouw en werking van een orgel, 1992-1 blz.
23
- S. van Wetten Protocollensprokkelingen deel 5, 1992-1 blz.
32
Protocollensprokkelingen deel 6, 1992-2 blz.
131
Protocollensprokkelingen deel 7, 1992-4 blz.
276

